

TOOLISKOJA TEATAJA

TOOLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HAALEKANDJA

DETSEMBER 1937

Nr. 12

1. AASTAKÄIK

SISU: 1. Tööliskoja esimehe J. Kurvitsa kõne Tööliskoja üldkoosolekul. 2. L. Johanson: Pagaritööliste õttöö keeld. 3. L. Metslang: Vabakutseühingulisi põhimõtteid. 4. Onebody: Mida kõneldakse käitistes. 5. A. Renning: Tööliskonna tugevnemise tee. 6. A. Petrov: Kriis läheneb. 7. J. Mihkelson: Tallinna korterioludest. 8. E. Kadakas: Kas seisab maailm uue majandusliku varingu eel? 9. A. Renning: Majanduslik ringvaade. 10. Ülevaade Tööliskoja tegevusest. 11. I. R.: Uusi sotsiaalseadusi. 12. Käitiste elu. 13. Mitmesugust. 14. I. R.: Nõuandenurk.

Поступили в продажу новые книги:

1. **«Наша родина»**, 85 стр., цена Екр. 0.55.

Книга дает подробную характеристику экономики, культурного расцвета всех 11-ти союзных республик, входящих в Советский Союз, и отражает огромные изменения, происшедшие за 20 лет советской власти.

2. **«20 лет советской власти»**, 109 стр., цена Екр. 0.75.

Статистический сборник, содержит систематизированные данные о развитии хозяйства и культуры СССР.

3. **«Краткий курс истории СССР.»**, Учебник под редакцией А. В. Шестакова. Одобрен Всесоюзной Правительственной Комиссией. 222 стр. с иллюстрациями в тексте. Приложение; 6 карт и хронологическая таблица; в переплете, цена Екр. 2.30.

В/О «Международная книга»
М О С К В А, Кузнецкий мост 18.

Заказы направлять фирме

K. k.-ü. „Töökool“ Tallinn,
Pärnu mnt, 28.

„Tööliskoja Teataja“

lõpetab käesoleva numbriga oma aastakäigu.

Palume kõiki tellijaid oma tellimised lahkesti uuendada.

Tellida saab kas otse talitusest, Tallinnas, Toompuiestee 17a—13, tellimiste vastuvõtjatelt ja igast postkontorist.

Tellimisraha palume maksta postile, meie jooksvale arvele nr. 733.

Tellimiste vastuvõtu raamatud on saadaval talituses,

Elukallinemise tõeline ulatus selgitamisel

Tööliskond on juba ammu tähele pannud, et elatusmaksumuse indeks ei peegelda küllalt täpselt elu kallinemise tõelist käiku. Seda võib seletada indeksi arvutamiselaluste puudulikkusega. Teatavasti koostatakse elatusmaksumuse indeks 1925. a. büdžetilise uurimuse andmete põhjal; see uurimus oli aga väga piiratud ulatusega ja saadud andmed ei tarvitse vastata töölisbüdžeti tõelisele koostisele (eriti korteri osas). Praegu käimasolev büdžetilise uurimine peab andma aluse täpsema indeksi koostamisele.

Selle aasta jooksul on aga vahe indeksi ja tegelikkuse vahel kujunenud eriti teravaks. Olgugi, et tööliste ellu löikab elukallidus tänava eriti valusasti, näitab indeks ainult väheldast tõusu — umbes 5% ulatuses. Tööliskoda pidi asuma küsimuse selgitamisele.

Nagu selgus, koostatakse indeks toiduainete osas Tallinna turuhindade alusel. Selleks käib linnavalitsuse ametnik kord nädalas turul ja märgib hinnad üles. Mingit kontrolli tema tegevuse üle nähtavasti ei ole. Oleksid andmed võetud mitte turuhindade, vaid kaupluste, eriti ühiskaupluste, andmete põhjal, siis oleksid andmed usutavamad ning ka kontrollitavamad. Praegu korraldab Tööliskoda hindade ja nende liikumise kontrolli kauplustes ja turul novembrikuu jooksul; järgmises „T. T.“ võime avaldada selle kontrolli tulemusi.

Esiailgu on tehtud võrdlus toiduainete hindade kõikumise kohta ühelt poolt ühiskaupluste ja teiselt poolt ametlikel andmel. Ühiskaupluste andmete põhjal selgub, et aastane tõus 1. oktoobrist 1936. a. kuni 1. detsembrini 1937. a. on ühiskaupluste andmete põhjal 10,8%. (Need andmed käivad 16 toiduaine kohta, mis teeb välja umbes 85% toitluse indeksist.) Ametlik toitluse indeks tõusis aga oktoobris 1937. a. eelmise oktoobriga võrreldes kõigest 3,2%. Andmete täpsemal vaatlemisel selgub, et puudulikult on hinnatud eriti liha kallinemine.

Juriidiline nõuanne töölistele on korraldatud Tööliskoja kaudu järgmistel alustel:

TALLINNAS

annab juriidilist nõu tasuta koja peasekretär advokaat I. Rebane, koja büroos, äripäeviti kella 5—7 õhtul, välja arvatud laupäev.

TARTUS

annavad juriidilist nõu vastaval kokkuleppel Tartu Töölisühingute Keskliiduga advokaadid J. Liibusk ja A. Mekkart, kutseühingute liikmetele tasuta ja

Järgmises „Tööliskoja Teataja“ numbris peatume küsimuse juures pikemalt.

KÜSIMUSLEHED (ARUANDED) KÄITISTE OLUKORRAST,

mis mõne aja eest töölisnõukogudele ja Tööliskoja valijasmeestele välja saatmise, palume täidetult tagasi saata hiljemalt 10. det. s. a.

TELLIMISTE UUENDAMINE

Käesoleva numbriga lõpeb „Tööliskoja Teataja“ esimene aastakäik. Palume lugupeetud lugejaid ja tellimiste vastuvõtjaid aegsasti mõelda tellimiste uuendamisele, et ajakirja saamises ei tekiks vahet.

Ajakirja tellimishind on jäänud endiseks.

Eriti aga juhime tähelepanu kollektiivtellimiste moodusele. Kollektiivselt tellides, vähemalt 50 eksemplari korraga, maksab „Tööliskoja Teataja“ aastakäik Kr. 1.—.

UUSI „TÖÖLISKOJA TEATAJA“ KOLLEKTIIVTELLIJAJD

Kollektiivselt on „Tööliskoja Teataja“ tellinud veel:

- 1) Riigi Sadamatehaste töölised;
- 2) A.-s. Volta töölised;
- 3) Tartu Mehaanilise Puutööstuse töölised.

„Tööliskoja Teataja“ tellimiste lihtsustamiseks palume edaspidi tellimisrahasid mitte enam talitusse saata, mis on kuludega seotud, vaid maksa postile meie jooksvale arvele nr. 733.

teistele 50-sendilise maksu eest töökaitse ja sotsiaalkindlustuse küsimuste alal. Nõusaamiseks tuleb võtta vastav kviitung Tartu Töölisühingute Keskliidust, Filosoofi t. 11.

PÄRNUS

annab juriidilist nõu vastaval kokkuleppel Pärnu Töölisühinguga advokaat A. Košemäkin kutseühingute liikmetele tasuta ja teistele 50-sendilise maksu eest töökaitse ja sotsiaalkindlustuse küsimuste alal. Nõusaamiseks tuleb võtta vastav kviitung Pärnu Töölisühingult.

Tööliskoja Teataja

Tööliskoja häälekandja

DETSEMBER 1937

Nr. 12

I aastakäik

Tellimishind:
aastas . . . Kr. 1.50
1/2 aastas. „ —.75
1/4 „ . „ —.40
Üksiknumber 15 s.

Ilmub kord kuus, vähimalt 24 lhk. suuruses.
Vastut. ja tegev toimet. koja peasekret. Ilmar Rebane.
Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13,
telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti,
välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.

Kuulutuste hind:
lehek. . . Kr. 30.—
1/2 lehek. „ 15.—
1/4 „ . „ 7.50
1/8 „ . „ 5.—

Tööliskoja esimehe J. Kurvitsa kõne Tööliskoja üldkoosolekul 14. novembril 1937

Täna täitub üks aasta sellest päevast, millal astus esmakordselt kokku Tööliskoja juhatus. Tol momendil oli meile muidugi täiesti tume, kuidas areneb ja kujuneb Tööliskoja töö. Eesti tööliskonnal polnud veel kunagi olnud säärast asutust nagu Tööliskoda. Olime kõik harjunud oma seniste organisatsioonidega ja meil oli koja vastu teatud umbusk. Me arvasime juba ette, et Tööliskoja seisukohad ei leia küllalt arvestamist, ja peab ütleva, et see meie arvamine on täitunud. Kuid Tööliskoda on ikkagi tööliste poolt valitud esindus, ja valitud keskust töölised vajavad igal juhul. Selles teadmises tegime seda tööd, mille meie kätte on usaldanud Eesti tööliskond.

Muidugi on üks aasta liiga lühike aeg, et pühitseda juubelit, kuid üks aasta on küllalt pikk aeg selleks, et teha kokkuvõtteid ja saavutatud kogemuste põhjal püstitada sihtjooni tuleviku jaoks; ja kui mõelda sellele, kuivõrd uudne ja keeruline on olukord, milles koyal tuleb tegutseda, siis tekib teise tegevusaasta lävel tõsine tarvidus vahetada mõtteid ja pidada aru edaspidise tegevuse kohta. Seda on vaja teha eriti sellepärast, et tööliskonna olukord ei parane, vaid muutub kogu aeg halvemaks; nimelt elukallidus on läinud nii suureks, et palgad kuidagi ei jõua sellele järele, ja tulevikus võib

olukord halveneda veelgi: oleme praegu konjunktuuri kõrgseisul, n.-ö. mäetipul, ja edasi võib alata allaminek. Ameerikas on juba tekkinud suuremad börsikrahhid, ja meilgi on mõnes tööstusharus tunda turu-ummistust.

Need hoiatavad signaalid sunnivad meid tõsiselt mõtlema ja otsima vastust küsimusele — mis teha? Praegu on kõrgkonjunktuur esialgu kestmas. Konjunktuurinstituudi majandusosakonna juhataja teatas, et ligi 90% tööstureid tunnistab oma olukorra ja tegevuse väljavaated rahuldavaiks. Praegu on õige aeg, kus tööliskond võib esitada oma palgatõstmise nõudmisi, oma sotsiaalpoliitilisi nõudmisi, kus ta saab nõuda osasaamist majanduslikust tõusust. Ja see aeg paneb teatud kohustused ka Tööliskojale.

Meie võime muidugi vabandada end sellega, et koja võimalused on piiratud, et olukord on raske jne. Kuid need vabandused on mittekohased. Meie oleme praegusel ajal ainus valitud tööliste keskesindus, ja seepärast ma arvan, et meie ei tohi oma ülesandeid liiga kergelt võtta.

Meie võimalused on muidugi piiratud, aga võib-olla neid saab ka laiendada. Kui Põllutöökoda ja Kaubandus-tööstuskoda arvestatakse väga palju, Tööliskojaga on aga lugu teine, siis

peame küsima: kas see peab nii jääma alatiseks ja kuidas seda saab muuta?

Muidugi seda ei saa kätte koja seaduse muutmisega. Seaduse järgi on kõik kojad ühesugused nõuandvad asutused. Teiste kodade taga seisab jõud, kuid ma tahaksin küsida, kas meie koja taga ei seisa jõud? Võib-olla oleme ise süüdi selles, et meie jõudu ei hinnata küllalt tugevaks. Võib-olla meie hindame ennast ise alla ja see tuleb muidugi teistele kasuks. Aga kui asja tõsiselt järele mõtelda, siis pole usutav, et tööliskond Eestis peab olema nii nõrk ja jõuetu osa Eesti rahvast. Ajalugu kõneleb igatahes teistsugust juttu: tsaariaegse vabadusvõitluse ajal ei kahelnud keegi, et tööliskonna tähtsus ühiskondlikus elus on väga suur, ja kui vaadata lähemat minevikku, siis on samuti selge, et niipea, kui tööliskond on oma asja eest üksmeelselt väljas, saab ta ka tugevast vastasest jagu.

Seepärast peame andma enesele aru, millest see tuli, et tööliskond pole veel ennast väärilt kehtima pannud ja et meil on asjad teist rada läinud kui teistes demokraatlikes riikides. Sellele küsimusele võime vastuse leida, kui lähemalt vaatleme meie töölisliikumise kujunemist ja organisatsiooni.

Meie parteitegelased püsisid partei eesotsas hoolimata sellest, kas töölised neid usaldasid või mitte. Selleks suruti tööliste esindus kongressidel nurka ja, kui teisiti ei saadud, siis saadeti ka kongress laiali. Needsamad tegelased istusid ka Töölisühingute Keskliidus. Ja kui töölised tahtsid võtta Keskliitu enda kätte, siis on meil meeles, missugust kisa tehti; parteitegelaste leht avaldas provokatsioonilisi kirjutusi ja kahtlustas, kuni lõpuks tööliste omavalitsus Keskliidus oligi kadunud. Pole ka juhuslik, et need mehed pidasid õigeks ja tarviliseks streigivabaduse kitsendamist.

Töölised on praegu peremeesteks Tööliskojas. Siin kasutavad nad nende inimeste kaastööd, kes on kogu aeg ausad olnud tööliste asja suhtes, kuid nad muidugi ei vaja nende inimeste abi, kellel ei olnud tööliskonna usaldust

juba varem, ja kes vahepeal oma tegevusega tööliste Keskliidu suhtes on liiga selgesti tõestanud, kui vähe on nende südamel tööliste asi, sest nende mõttekäik on — tööliste asi mingi hukka, kui meie ei ole seal eesotsas.

Nüüd võitlevad nad Tööliskoja vastu ja loodavad, et nad saavad Tööliskoja endi kätte. Muidugi nad ei julge seda otseselt nõuda, seepärast nad talitavad teisiti: kogu sõda käib peamiselt koja ametnike vastu, sealsamas aga seletatakse, et „uks on lahti“. Nad loodavad, et ametnikud ehk kokkuvad ja hakkavad talitama nende näpunäidete järgi. Kuid koja ametnikud on kohustatud talitama kojas ainuüksi üldkoosoleku ja juhatuse näpunäidete järgi, sest Tööliskojas on peremeheks tööliskond koja liikmete ja juhatuse kaudu ja mingisuguseid käskijaid kõrvalt meie ei vaja ega luba. Juhatuse võib rahuldusega tunnistada, et ametnikud polegi lasknud end segada nendest kallaletungidest.

See püüe haarata ametnike kaudu tööliste juhtimist näitab väga kujukalt, kuidas hinnatakse töölisi inimeste poolt, kes end peavad tööliste juhtideks. Nende arvates tööliste eneste tahe ja püüded ei loe midagi; töölised on ainult massiks, kes laseb end juhtida ülalt alla. Nad on harjunud sellega, et nende asi on otsustada ja tegutseda ja tööliste asi on poolt häälendada ja vaikida. Nüüd nad kujutelevad, et Tööliskojaga võib samuti mängida. Kuid siin eksivad nad rängasti.

See ongi suur muudatus, mis on sündinud viimaste aastate jooksul raske aja õpetuste tõttu: tööliskond on õpinud ennast valitsema mitte ainult oma kutseühinguis, vaid ka ülemaailses ulatuses. Ta ei vaja mingit hooldamist, mingit juhtimist ülalt alla. Kõik hooldamise katsed peavad lõppema paratamatu nurjumisega.

See tööliskonna ühtluse ja teadvuse tõus on meie suurimaks saavutuseks. Kuid on veel palju tööd ees, enne kui tööliskond saab väärrika seisukoha eesti majanduslikus ja ühiskondlikus elus. Praegu on asjad korras seespool tööliskonda: tööliskond tahab võidelda oma

asja eest vabalt, ühtlaselt ja iseseisvalt, ja nii ta ka võitleb. Kõik katsed tööliskonna ühtlust segada ja arendada gruppide võitlust ei anna enam tulemusi. Kuid seda ühtlust, iseteadvust ja kindlust tuleb selgeks teha ka teistele. Kõigepealt tööandjaid peab õpetama lugu pidama töölistest ja nende kutseühingutest. Ühislepingud tuleb suruda ellu. Muidugi pole olukord selleks soodus, eriti valus on see, et palgavõitluse vabadus, streigivabadus on kitsendatud. See olukord võib paraneeda ainult siis, kui töölised selle eest võitlevad. Ühislepingute sõlmimiseks ei ole ju küllalt seaduste paragraafidest: peaasi on ikkagi see, et kutseühing oleks tugev ja hästi korraldatud. Sääraseid kutseühinguid arvestatakse igal juhtumil, ja kui kogu Eesti tööliskond on hästi organiseeritud, siis on kergem läbi viia ka vastavate seaduste parandamist. Streigivabadust ei kingita, see tuleb kätte võita.

Praegu on päevakorras töötülide lahendamise seaduse muutmine selles mõttes, et kutseühingud omandaksid tunnustuse tööliste esindajatena. See küsimus pole päevakorda kerkinud isenesest: ta tõusis selle töö tõttu, mida tegi Trükitööliste Liit üleriikliku töötüli ettevalmistamisel. See on kujukaks näiteks selle kohta, et tuleb panna käed tööle, ja siis võib oodata ja nõuda olukorra parandamist.

Suureks puuduseks kutseühingulisel alal on kahtlemata see, et kutseühingute tegevust mõnikord pidurdatakse. Mõjub ka see, et Keskliidu juhatus ei ole tööliste valitud.

Tööliste tahe on kindel ja selge ja on juba korduvalt väljendunud: tööliskonna organisatsioonid olgu tööliste eneste juhtida ja korraldada. Tööliskond ei vaja ei parteitegelaste ega kellegi teise hooldamist. Tööliskond tahab olla peremees oma kodus ja kõik katsed asja teisiti korraldada jooksevad paratamatult liiva. Peab olema selge, et tööliskond ei ole tööorjade kari, kellele võib vaadata ülalt alla, vaid et tööliskond ei ole vähem ühtlane ja teadlik kui teised rahvaosad, pigemini ta on ühtlasem ja teadlikum kui mõnigi rahvakiht, ja igal juhtumil on tema vastutustunne rahvamajanduse suhtes suu-

rem kui tööandjatel, kelle rahvuslikkus seisab tihtipeale kapitalide väljavedamises.

Samuti peab selge olema, et tööliskond, kui suur ja tähtis osa Eesti rahvast, ei saa esineda riigivõimu ees alandliku paluja osas; demokraatia tähendab muu seas seda, et tööliskonnal on õigus osa võtta riigivõimu teostamisest parlamendi kaudu; tööliskond samuti nagu kogu Eesti rahvas vajab poliitilise ühinemise vabadust; siis ta võib võidelda oma majanduspoliitiliste ja sotsiaalpoliitiliste nõudmistega eest palju suurema eduga kui seni.

Eriti suurt rõhku tuleb panna ühistegeelisele organiseerimisele, sest see ala on endiste töölisjuhtide poolt jäetud hoopis hooletusse. Ometi annab ühistegevus töölistele kindlamad võimalused võtta osa majanduse korraldamisest ja juhtimisest, kaasa mõjuda hindade kujunemisele, võidelda elukalliduse vastu; igal pool maailmas on tööliskonna organiseerimine arenenud kutseühingute kõrval ka tarbijate ühistegevuse näol. Meil on sel alal suur tühik, mida tuleb nüüd täita.

Nii on meile selged tööliskonna tegevuse sihtjooned. Kui tööliskond korraldab oma asju vabana igasugusest hooldamisest, kui ta esineb tööandjate vastu üheväärse lepinguosalisena, kui tal on ühistegevuse kaudu majanduslik jõud ja kui tema tahe kehtib ka riigielus vastavalt tema jõule ja tähtsusele, siis saavutatakse olukord, kus majandus on inimese jaoks ja mitte inimene majanduse jaoks. Majanduse tõus tähendab sel juhul rahva ostujõu, nimelt ka tööliste reaalpalkade, tõusu. Ja siis leitakse kriiside puhul teid, kuidas kergendada tööliste olukorda nii, et kriisikoorem oleks nende kanda, kelle õlad on tugevamad.

Kuidas kõiki neid asju teostada, seda on tööliskond ammugi juba selgitanud oma konverentside ja kongresside otsustes. Palgad peavad tõusma nii kõrgele, nagu seda tegelikult võimaldab majanduse kandejõud, see tähendab, palju kõrgemale kui nad praegu on. Teiseks nõudmiseks on, et kui töösturid saavad riigilt soodustusi tarbija ja maksumaksja arvel, siis peavad nad

leppima tööstuse sisulise kontrolliga, nii et nende kasud oleksid avalikkusele selged; samuti on see kontroll vajaline kapitalide väljavoolu vältimiseks. Majanduse areng peab olema juhitud nii, et odava palga ja väärratsionaliseerimise asemel oleks majanduse aluseks tehniline edu. Kriisi raskuste ärahoidmine ja pehmemdamine peab sündima plaanimajanduslike korraldustega, tööpuuduse vastu kindlustamisega ja töönädala lühendamisega. Vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamine peab olema läbi viidud nii, et töölistel oleks sellest ka tegelikult kasu.

Ma püüdsin näidata, et vaatamata olukorra raskustele on meie saatus meie eneste käes. Töölised teavad, mida nad tahavad, ja nad teavad ka, et nende asjade teostamine ei olene millestki muust kui nende endi tugevusest, aktiivsusest, organiseerumisest. Pühakiri ütleb, et kellel on palju, sellele antakse rohkemgi, ja kellel on vähe, sellelt võetakse seegi ära. Tööliskonna kogemused tõendavad väga selgesti, et pühakirjal on selles asjas õigus. Tööliskond ongi see, kellel on vähe ja kellelt kriisi puhul võetakse seegi ära. Kuid olukord on vahest ka teissugune. Seda näitavad välismaa kogemused: kus on palgad kõrged, seal on ka sotsiaalkindlustus rohkem arenenud, ja kus on palgad madalad ja sotsiaalkindlustus on eriti vajaline, seal see lonkab: see tähendab, mida enam suudavad töölised iseennast aidata, seda rohkem aitab neid riikki — kellel on, sellele antakse. Ja tööliskond teab, et tema oma võimuses on oma olukorda muuta, sest niipea, kui tööliskond võitleb ühiselt oma asja eest, muutub ta suureks jõuks, suurimaks jõuks, mida ajalugu üldse tunneb.

Nii on praegu esimeseks ülesandeks organiseerumine ja selle najal tarviliste vabaduste kättesaamine ja kindlustamine. Hooldamise katsed võibolla kestavad, kuid need lõpevad samuti nurjaminekuga, nagu see seni on olnud. Tööliskond on ajanud enese sirtu ja ta ei tõmbu enam küüru. Ning peaasi — ta võitleb nüüd ühiselt. Need nõudmised ja seisukohad, mida ma tä-

na esitasin, on kooskõlas konverentside ja kongresside otsustega ja seepärast ma julgen ütelda, et nende taga on kogu tööliskond.

Muidugi on need seisukohad kohuslikud ka Tööliskojale tema tegevuses. Kuidas nimelt peab Tööliskoda oma tegevust suunama, et saavutada tõhusamaid tulemusi, sellele küsimusele ei ole raske vastata. Nagu on juba öeldud ja nagu meie kõik seda hästi teame, ei ole tööliskonna võitluses peaarõhk märgukirjade esitamisel, vaid organiseerumisel. Kutseühinguline organiseerumine — see on ülesanne, mis praegu on kõige akuutsemalt päevakorral. See töö sünnib kutseühingutes, mitte Tööliskojas. Kuid sellegipärast peab Tööliskoda suurt rõhku panema kutseühingute abistamisele ja kutseühinguliste põhimõtete selgitamisele.

Kutseühingulise töö kõrval esineb tähtsa ülesandena ühistegelise organiseerumine ja sel alal on Tööliskoda praegu asunud aktiivsele tegevusele. Loodetavasti kannab see tegevus vilja.

Üldiselt tuleb aga märkida, et Tööliskoda on raam, millele sisu annab tööliskond. Võib ütelda ka teisiti — ta on vahend, mille rakendus oleneb sellest, kui võrd tugevad ja osavad on tööliskonna käed, mis teda hoiavad. Seepärast võime rahulikult ütelda, et meie omaaegne umbusk Tööliskoja suhtes ei olnud õigustatud. Tööliskojal ei olnud seni tööst puudus ja see töö on välja kasvanud tööliskonna algatusel ja elu survele. Kuid Tööliskoja tähtsus ei seisa ainult jooksvate ülesannete täitmises, olgu see nõuandmine töölistele või seisukohtade esitamine valitsusasutustele. Tööliskoja tähtsamaks ülesandeks ja suuremaks püüdeks on tööliskonna teadvuse süvendamine, tööliskonna ühtluse alalhoidmine võitluses nende seisukohtade eest, millest ma täna kõnelesin. Need seisukohad on aastate jooksul kujunenud välja tööliskonna võitluses, need seisukohad ei ole juhuslikud, vaid nende kaudu avaneb kindel tee parema tuleviku poole, kus ühiskondlik ja majanduslik elu allub vaba töörahva tahte.

Pagaritöölise öötöö keeld

Seaduse rikkumine jätkub. Luuakse pühapäevatöö „usaldusühinguid“.

Seadus tuleb täies ulatuses ellu viia

L. Johanson

Pagaritööstuses öötöö keelu seadus pandi Eestis kehtima 1929. a., samal aastal ratifitseeriti riigikogu poolt ka vastav rahvusvaheline konventsioon. Öötöö keeldu pagaritööstuses põhjendati rahvusvahelisel töökongressil pagaritöölise, aga ka tarvitajate huvide kaitsega. Andmed tõendasid, et öötöö mõjub pagaritöölisele tervislikult ja kõlbeliselt hävitavalt. Pagaritöölistel tuli pidevalt töötada öösel ja päeval magada, see hävitas tervise ja töölised andusid alkoholismile. Suur osa pagaritöölisi läks ühiskonnale kaduma. Rahvusvahelisel töökongressil ütles öötöö keelu konventsiooni aruandja, Prantsuse valitsuse esindaja Lettelier, et öötöö keeluga antakse pagaritöölised ühiskonnale tagasi.

Öösel töötades valmistatakse leivasaadusi sageli väga ebahügieenilistes tingimustes, nagu seda kirjeldati ka keeluseaduse arutamisel riigikogu komisjonis. Öösel on puhtusekontrolli teostamine raskendatud.

Pagarite öötöö keelu seadusi leiame peagu kõigis kultuurriikides.

Pagarite öötöö keelu seaduse kehtimatahakkamisega ei kadunud öötöö üldiselt. Suuremad ja paremad käitised täitsid seaduse nõudeid, kuna väiksemad rikkusid seadust massiliselt. Öötööd jätkati salaja. Tööinspeksioon ja politsei osutusid võimetuks seaduse rikkujate avastamisel ja vastutusele võtmisel, kuigi nad püüdsid teha, mis suutsid. Karistati ettevõtjaid ja ka töölisi, kelle keskel oli nii mõnigi kutseühingu tegelane.

Et seaduse rikkumist vältida, muudeti ja täiendati seda 2. dets. 1936. a. dekreediga. Vastavalt seadusele lubati sotsiaalministri 15. dets. 1936. a. määrusega üldiselt öötöö keelust, kella 22 kuni kella 5-ni, teha erandeid, millest tähtsaim on ettevalmistus- ja abitööde lubamine kella 3-st hommikul 2 ja 3 töölisega töötavais pagaritöökodades ühel, 4—8 töölisega töötavais käitises kahel, 9—15 töölisega käitises kolmel, 16—20 töölisega — neljal, 21—25 töölisega — viiel, 26—30 töölisega — kuuel, 31—35 töölisega seitsmel, 36 ja rohkem töölisega töötavais pagaritöökodades kaheksal töölisel. Pagaritöökäitistes, kus töötab ainult valdaja üks või ühe töölisega, võib ettevalmistavaid ja abitöid teha ainult valdaja ise.

Ka määrati kindlaks pühale või pühapäevale järgneval ööl töötamise kord.

Kriminaalseadustikku täiendati § 350¹, mis öötöö keelu seaduse rikkumise eest karistab süüdlast arestiga mitte üle kolme kuu või rahatrahviga mitte üle kolmesaja krooni.

Et võimalik oleks kontrolli teostada, peavad kõik pagarid, kelle tööstused asuvad hoovis, viima politseijaoskonda hoovivärava võt-

med, et kontrollija võiks neid igal ajal kasutada. Ka keelati akende katmine niiviisi, et väljast vaadates näha ei ole, mis töökojas toimub.

Et kontrolli korral ei oleks võimalik töölisi ära peita, nõuab seadus, et tööruumides ei tohi olla ühtki ust, mille kaudu pääseb otse eluruumidesse või teistesse ruumidesse, mis ei ole tarvilised käitise tööks.

Ka anti sotsiaalministrile õigus korduva seaduse rikkumise eest karistamise järele ajutiselt või jäävalt ära võtta pagaritööstuse pidamise õigus ning ettevõtte kas ajutiselt või jäävalt sulgeda.

Seaduseandja tahtis nende abinõudega lõpetada seaduse rikkumise. Tõesti on ka massiline seaduserikkumine kadunud, kuid need, kes tahavad oma ettevõtet rajada seadusevastasele tööle, on hakanud leiutama uusi teid, kuidas öötööd jätkata. On hakatud looma „usaldusühinguid“, millest osa võtab peremees rahaga, tööline tööjõuga. „Puhaskasu“, töötasu uue nimega maksetakse osanikule töölisele välja igal laupäeval.

1926. a. tööstusettevõtete nädala puhkepäevade seaduse järgi on pühapäevadeks töölised tööst vabastatud vähemalt kolmekümnekuueks ja seaduse poolt kindlaksmääratud pühadeks vähemalt kahekümneneljaks tunniks järgemööda. See seadus ei ole kehtiv ettevõtte valdaja kohta, samuti ka mitte ettevõtete kohta, kus töötavad ainult ühe ja sama perekonna liikmed.

Sotsiaalministri poolt kokkuleppel majandusministriga antud määruse järgi on seltskondlikes huvides elanike igapäevaste tarvuste rahuldamiseks lubatud leiva ja pagaritööstuses nende saaduste valmistamine ka pühapäeval ja pühadel.

Et pühapäeval ja pühadel töötamisest loobuda, anti 15. dets. 1936. a. sotsiaalministri poolt pagaritööandjate ja pagaritöölise organisatsioonide arvamist ära kuulates määrus, mis pidi mõlemaid pooli rahuldama, nagu kokkuleppel toonitati. Selle määruse järgi on puhkepäeva kindlustamiseks pühadel ja pühapäeval lubatud: 1) töötada kahel mehel suurtööstuses ettevalmistavate ja abitööde tegemiseks pühale või pühapäevale järgneval ööl; 2) alata tööd kesk- ja väiketööstuses püha- või pühapäeva eelsel päeval kell 3 hommikul. Sellejuures on lubatud ühel töölisel teha ettevalmistavaid töid pühadel ja pühapäeval kella 20—22 tingimusega, et sellele töölisele kindlustatakse samal nädalal

vähimalt 36 tundi ühtejärge kestev puhke- ja et sama tööline ei töötaks järgmisel pühapäeval.

Pühade ja pühapäevade hulka, mille kindlustamiseks puhkepäevadena on antud määrus, ei kuulu suur reede ja vähimalt kaks päeva järgemööda kestvate pühade eelkäiv pühapäev, kui nende pühade esimene päev langeb teisipäevale.

Et sellest määrusest mööda hiilida, ongi hakatud looma pagaritööstuse „usaldusühinguid“, millel osanikeks peale ettevõtja on ka töölised.

Sääraseid usaldusühinguid on mitmetüübiliisi.

Mis „usaldusühing“ sisult on, selleks võtame näiteks ühe usaldusühingu lepingu, usaldusühingu firma all „Leivatööstus A. Tralla ja Ko“, mis sõlmitud notari juures. Usaldusühingu ülesandeks jääb leivatööstuse saaduste valmistamine, kuna nendega kauplemine jääb leivatööstus A. Tralla hooleks, mille ainuomanikuks jääb Arnold Tralla. Lepingu objekti hulka ei kuulu ka leivatööstuse sisseade veoabinõud, ka ladu ja küttematerjal, mille ainuomanikuks ning tööstusrumide üürnikuks jääb ainuüksi Arnold Tralla.

Ühingu tegevuskapital on 1200 krooni, mis lepinguosaliste vahel on jaotatud järgmiselt: Arnold Tralla 600 kr., Oskar Kloren 200 kr., Karl Sikk 200 kr., Elmar Kalmet 100 kr., Eduard Koplin 100 kr.

Usaldusühingus on Arnold Tralla täisomanik ja tema vastutab ühingu tegevuse ja kohustuste eest kogu oma varandusega, samuti vastutab tema igasuguste administratiivkorralduste ja kõikide seaduste ning määruste korraldiku täitmise eest, mis ühingusse kui tööstuslikku käitisesse võib puutuda. Teised lepinguosalised vastutavad vaid osamak-suga. Täisosanik Tralla tasus oma osamaksu töötamiseks antud ainetega.

Lepinguosalised kohustuvad pühendama kogu oma tööjõu ettevõttele ja isikult ettevõttes kaasa töötama. Lepingus on lausutud, et tööstuse juhataja peab töid nii korraldama, et usaldusosanikud täidaksid oma kohustusi ja saaksid kõikide hüvede osaliseks, mida näevad ette öötöö-, sotsiaal- ja töökaitseseadused, välja arvatud puhkepäev, mida tuleb nii korraldada, et iga usaldusosanik iga 14-ne päeva jooksul saaks 62 tundi ühtejärge kestva puhkuse, mille hulka peab kuuluma üks pühapäev või püha.

Peale puhaskasu osanikud oma isikliku töö eest mingit tasu ei saa.

Ettevõtte puhaskasu arvestatakse välja iga nädala lõpul ja jaotatakse osanike vahel proportsionaalselt käitiskapitali osadele, mille juures täisosanik on selle eest isiklikult oma puhaskasu osaga vastutav, et kõrge väiksem osanik saaks puhaskasu vähemalt 15 krooni nädalas.

Kõik ühingu ja ettevõtte nimel toimuv kirjavahetus, lepingud, vekslid, kohustused, volikirjad on ühingu kohustuslikud ainult täisosaniku Arnold Tralla allkirjaga.

Igal lepinguosalisel on õigus usaldusühingust välja astuda, sellest täisosanikule kaks nädalat ette teatades. Samuti on täisosanikul Tralla igal ajal õigus lõpetada käesoleva lepingu vahekorda kas iga üksiku usaldusosanikuga või kõikide usaldusosanikega kahe nädalase etteütlemisega.

Oleme sellest „usalduslepingust“ toonud iseloomulikumad osad, et näidata, mida sellega taotellakse.

Nagu lepingu sisust järeldada võib, on „usaldusühingu“ õige eesmärk — pühapäevatöö.

„Usaldusühinguid“ ja lepinguid, millega töölisel rendivad pühapäevaseks tööks ettevõtjalt töötoa, tööriistad, materjalid — jahu ja vee — on teisiast.

Sääraste lepingute sisust nähtub, et ei ole tegemist mitte tööliste ühistegevusega, vaid tööliste osaniku nime all töötamisele rakendamise ajal, kus see sotsiaalministri määrusega lubatud ei ole.

Sääraste usaldusühingu lepingutega ei peaks võimalik olema vältida töökaitsse ja sotsiaalkindlustuse eeskirju.

Kuna usaldusühingute liikmetele on sageli ettevõtjate poolt antud ka palgaraamatud, mis tööliste töölepingu seaduses ette nähtud ainult palgalistele, siis on selge, et siin tegemist on vaid töölistega, muidugi välja arvatud täisosanik.

Kuna praegu kaugelt suurem osa pagariettevõtjaid täidab öötöö keelu seaduse ja määruste nõudmisi, ka kaugelt suurem osa pagaritöölisi ei mõtlegi seaduserikkumisele, siis tuleb ka väiksem osa, need töösturid ja töölised, kes seadusi ja määrusi rikuvad, juba üldsuse hüvides korrale kutsuda. Selleks abinõusid ja teid on.

Öötöö keelu seadust tuleb täies ulatuses ja ühtlaselt täita.

Seaduse rikkumine on hukkamõistetav, tehku seda siis ettevõtja või tööline. Ka töölisel ei ole vabandavaid põhjusi töökaitseseaduste rikkumisel. Töökaitseseaduste rikkumine ja neist seadustest möödahiilimine sünnib küll tööliste näilistes hüvides, kuid on kahjulik nii igale üksikule töölisel kui ka kõigile töölistele. Kutseühingu ülesandeks on tööliste hoidmine töökaitseseaduste rikkumisest kui ka nende tööliste kaitsmine ja toetamine, kes tööliste õiguste eest võitlemisel on raskustesse sattunud ja kannatavad.

Ka nõub pagaritööstus juba tarvitajate hüvides reformeerimist: väikesed ja pisiettevõtted peavad kaduma, nende asemele peavad tekkima suuretegevõtted, kus on juba võimalik tervishoiu nõudeid täita ning tervishoiu ja töökaitseseaduste täitmise üle järelevalvet teostada.

Vabakutseühingulisi põhimõtteid

Lui Metslang

Tööliste vabad kutseühingud on rajatud tööliste vabale isetegevusele. Oma ülesannete täitmiseks kutseühinguil peab olema kindlustatud tegevusvabadus. Töölised peavad olema ise oma võitlusorganisatsioonide peremehed. Vabakutseühingulise liikumise põhimõtte kohaselt kutseühingute kui ka nende keskuste põhimõtted, tegevus, korraldus ja juhtkond määratakse ja valitakse liikmete eneste poolt.

Vabakutseühingud on iseseisvad ja sõltumatud oma tegevuses tööandjaist ja riigivõimust. Vabakutseühingud alluvad vaid oma liikmete kontrollile ja tahtele.

Vabakutseühingulise liikumise põhimõtte järgi on kutseühingute ukсед lahti igale töölisemale, kes soovib kutseühingusse astuda. Samuti võib liige igal ajal kutseühingust omal vabal soovil lahkuda. Vaba isetegevus on rajatud vabatahtlikkusele ja seepärast kutseühinguski ei tunnustata organiseerimise sundust. Demokraatlikes riikides ei ole aset sundkutseühingutel, nagu neid leidub mõningais diktatuuririikides.

Mõneski riigis ei ole töölistel vabakutseühinguid, vaid nad on koondatud sundorganisatsioonidesse, mida juhitakse riigivõimu poolt määratud juhtide poolt.

Itaalias on töölised koondatud sundorganisatsioonidesse, mis alluvad korporatsioonide ministeeriumile, kelle poolt määratakse korporatsioonide juhid.

Saksamaal on kutsutud ellu sundorganisatsioon — tööfront. Ka siin on viidud läbi määratud juhtide süsteem.

Austrias on tööliste organisatsioonid koondatud sundkorras keskliidu alla. Vastava seaduse järgi määrab valitsus keskliidu juhatuse, kes omakorda määrab kutseühingute juhatused. Seaduse järgi töölised sundlikult kutseühingusse ei kuulu, vaid tööliste kutseühingusse koondamiseks kasutatakse muid mõjuvahendeid.

Lätis kutseühinguisse kuulumine ei ole sunduslik. Siingi kasutatakse kutseühinguisse tõmbamiseks riigivõimu ja tööandjate käsutuses olevaid abinõusid. Kutseühingute ju-

Mida kõneldakse käitistes

Tekstiiltööliskond uue tuleviku teel

Onebody

LÜÜES lahti ükskõik millise Eesti majandust kirjeldava raamatu näeme mainitavaid tähtsamaid tööstusealana tekstiiltööstust. Tekstiiltööstus — nii minevikus kui ka olevikus — oli ja jäi juhtivaimaks tööstusharuks Eestis, olgugi et selle kõrvale on tekkinud rida uusi suuri tööstusharusid, nagu näiteks põlevkivitööstus jne.

Olles juhtival kohal oma toodangu suuruses kui ka väärtuses on tekstiiltööstuses rakendatud töösse ligi 12.000 inimest. Enamik neist koondub müüdugi suurte käitiste juure, vähemik on leidnud tööd arvurikastes pisikäitistes. Tekstiiltööstus kujunes viimastel aastatel alaks, kuhu iga ettevõtlik äri-mees paigutas kapitali ja lootis sellest teenida suuri protsente. Ja et nad ei pettunud, sellest annab tunnistust rida jõukaid tekstiiltööstureid Eestis. Olgu siin üks näide sellasest pisikäitise ettevõtjast:

Mees asutas käitise ühtsa madratsikotirüide tootmiseks. Teadjad küsisid:

— Kuidas tööstus ka läheb?

— Pole viga. Kui ma iga päev ei teeniks 100 krooni puhast, masinate amortisatsioon, ruumide, palkade jne. kulud maha arvates, siis võiksin ukсед kinni lüüa. Ei tasuks vaeva.

Nii näeme, et tekstiilkäitiste arv on jõudvasti suurenenud — siseturg hakkas rohkem tarvitama, välismaa hindades valitses hea konjunktuur — muudkui asuta käitis ja lase küia!

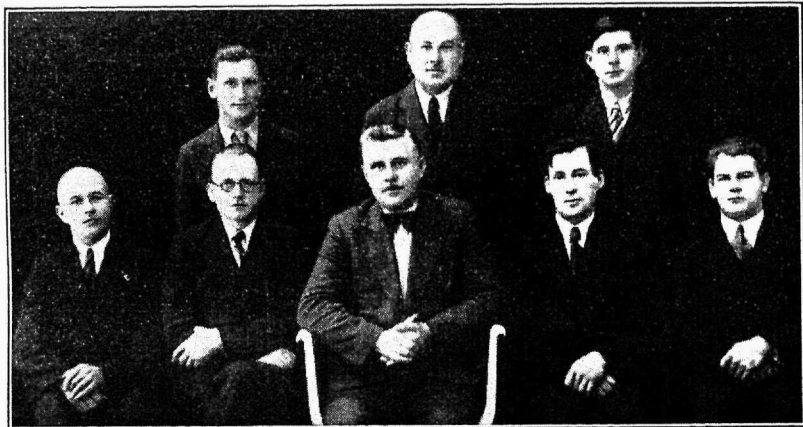
Pole ka ime. Tööstused olid suutelised töötajate palku seevõrd alla lööma, et tööliste palgal ei olnud valmistatava kauba juures peaaegu mingit osatähtsust. Tekstiiltöölised moodustuvad enamikus naistest, nende organiseerimine kutseühingusse oli rida aastaid soigus ja seepärast antud

hatused määratakse avalike asjade ministeeriumi poolt, kes juhib ka nende tegevust.

Sellest nähtub, et sundorganiseerimise põhimõtte täieliselt või osaliselt on omaks võtnud mõningad autoritaarriigid. Sellased autoritaarriigid nagu Poola, Ungari, Jugoslaavia ja Rumeenia ei ole tööliste kutseühingute tegevust seadustega eraldi normeerinud ega ole asunud ka sundorganisatsioonide loomisele. Neis

riikides on võinud tegutseda vabakutseühingud. Teadagi on olnud seal suuri raskusi ja takistusi.

Vanades demokraatlikes riikides — Inglismaal, Ameerika Ühendriikides, Prantsusmaal, Skandinaavias ja mujal — tunnustatakse täiel määral tööliste isetegevuse vabadust ja sundorganisatsioonide küsimus ei tule seal kõne allagi. Vabakutseühingud ja liikmeksoleku vabatahtlikkus on lahutamatult seotud.

A.-S. Eesti Esimese põlevkivitööstuse töölisnõukogu.

Istuvad vasakult: Kästik, Eduard; Aljand, August; esimees Kauks, Feliks, Otlot, August; Milder Otto. Seisavad vasakult: Palglinõmm, Jaan; Kaisla, Jaan ja Iro, Eduard.

tööala oli palkade poolest kõige madalamal astmel.

MEIE võiksime märkida Eesti tekstiiltööstuse jagunemist kolme tsentrumi ümber: Tallinn, Narva ja Sindi. Need kohad on kujunenud tekstiiltööstuse sünnipaikadeks. Kui Tallinnas tekstiiltööstus ei oma veel määravat kaalu linna mentaliteedile, siis Narva ja Sindi viibivad täielikult tekstiiltööstuse pitseri all. Ei oleks Sindis Sindi tekstiilkäitist, ei oleks ka Sindi alevit. Iga väike üritus seal on otseselt või kaudselt seotud Sindi tekstiilkäitisega. Samuti ei asu sellest taga ka Narva. Külaline, kes tuleb Narva, juhatakse jalamaid vaatlema Narva Kreenholmi ja kalevivabrikut — nagu Narva oma loomult ei oleks vanem nii Kreenholmist kui ka kalevivabrikust. Aga see on ikka nii olnud; kapital, koondatud suurel hulgal ühte kohta, määrab iga asupaiga ilme. Sama kapital loob kohale arhailise pitseri, kusjuures kodanikud jagunevad kahte ossa: ühel pool kapital oma „silmadega“ ja „kõrvadega“, teisel pool sellest kapitalist olenev rahvahulk. Kummagi vahel valitseb ideoloogiline kui ka ühiskondlik lahkuminek. Nagu Kreenholmi

vanast ajast säilinud troskadki hobustega tänapäeva voolujoone auto ajastul.

POLE ime, kui tekstiiltööstuses oodati pikisilmi tööliste elu parandamist nii õiguslikul kui ka palkade alal. Kui sellased tülid tekkisid näiteks Sindis, siis oli sellane aktsioon loogiliselt vanast ajast säilinud rahule. Tuletas kuidagi meele Ameerika töösturit filantroopilistes romaanides ja filmides:

Minu töölised hakkavad nääsama? Kas ma pole nende eest hoolitsenud küllalt hästi? Nad on saanud elada ainult meie käitise. Kui seda käitist ei oleks, siis oleksid nad ammugi nülg ja jäänud, jne.

Vaesed vabrikandid! Nad ei suutnud kuidagi aru saada, et elu ja iseteadvus tungis ka Sindi tööliste keskele ja sundis neid püstitama samu nõudmisi mis kõigile töölistele on omased: palgad ja töötingimused paremaks! Vabrikandid kujutlesid süin, olles harjunud arhailise rahuga, et tegevusse astusid mingid mustad maskid — agitaatorid — kes külvatasid rahulolematust seni po-putatud ja hoolitsetud Sindi tööliste hinges.

Elul on oma küik, see tõi kaasa kõiksugu töötulide lahendamise komis-

Tööliskonna tugevnemise tee

ANATOL RENNING

1.

Tallinna töölisanemate koosolekul arutati kord organiseerimise küsimust. Töölisanemad olid mures elukalliduse ja tulevase kriisi pärast ja otsisid väljapääsu olukorrast. Leiti, et viga seisab tööliskonna nõrgas organiseerimises, sest kel ei ole jõudu, sel ei ole ka võimu, ja kel pole võimu, sel pole ka õigust. Tööliskond on tugev ja tööandja arvestab teda, kui on tugevad ta kutseühingud, ja kutseühingute tugevus on tööliste eneste teha.

Kuid siis tõusis üles valijasmees ja ütles: mis kasu on organiseerimisest? kas kutseühingute juhatused teevad midagi tööliste jaoks? kas suutsid nad parandada tööliste olukorda?

See sõnavõtt ei leidnud poolehoidu. Olid ju koos tööliste valitud mehed, kellele organiseerimise mõte ja tähtsus on küllalt selge. Kuid see sõnavõtt siiski näitas, et tööliste hulgas elab ikka veel edasi vana alaväärsuse vaim. Pole veel kadunud mõte, et tööliste asi on teiste ajada. Nii veeretatakse käitises kogu vastutuse koorem töölisanemate õlgadele ja pärast kirutakse, miks pole seda või teist tehtud; ei taheta mõista, et töölisanemal on seda enam mõju, mida ühtlasem ja aktiivsem on tööliskond tema seljataga. Ei viitsita mõnikord tulla üldkogu koosolekule, isegi nii palju ei taheta end pingutada, aga töölisanemalt nõutakse kaitsust ja abi.

Ja nii ka kutseühingus: juhatus tehku!

jonid, sundis käitise omanikke võtma kätte pliiatsi ja paberi ja rehkenemata protsendihaaval võimalikku juurpanemist tööliste palkadele. Eks siis muutus reaalseks senine filantroobiline kulu kiriku remondile ja saunale, lisandudes sellele annetusele, mida loeti kingitusena töölistele.

SUURTE käitiste tekstiiltööliskond, olles pidevalt olnud käitiste teenistuses, on omanud oma käitise, oma käitise hüvangu ja oma käitise tööliste patriotismi. Kõrvalseisjale tunduks sellane psühhos imelikuna: ei ole ju töölisel mingit käitist, igal ajal võib ta värava taha lennata — milleks siis siin nii suuri sõnu? Aga tõeliselt on olukord siiski nii. Iga kaua aega samas käitises töötav tööline tunneb end kuidagi seotuna antud käitise huvidega ja selle käitise raskused on muutunud ka tema raskusteks. Tihti kuulme kahe iseguse mehe kõnelusi:

— Meie käitises...

Mitte aga külmalt: Kreenholmis, Sindis jne.

On tõsi, et töölistest saadakse paremaid patrioote kui teistest seltskonnakihtidest — kui aga neile tehakse vastav austamise objekt südamelähedaseks. Kuidagi iseendast

Liikmete asi on nõuda ja arvustada. Ja siis imestatakse, miks sel alusel ei saavutata tulemusi. Sääraselt suhtuti omal ajal poliitilisele parteile, sääraselt võidakse suhtuda ka Tööliskojale.

2.

Õigupoolest pole see tööliste süü, et seesugune mõttekäik on nii sügavalt juurdunud. Selle mõttekäigu säilitamine oli omaaegsete töölisjuhtide huvides: tööliste elavamalt osavõttu organisatsioonide elust ei tahetudki. Ja kui töölised püüdsid ise kaasa tegutseda, ise oma organisatsioonide juhtimisel kaasa rääkida, tõrjuti neid igal võimalikul viisil eemale.

Millega see lõppes, on teada. Raskel ajal selgus, et kus pole vaba usaldust, kus pole hulkades tõelist ja elavat isetegevust, seal pole ka jõudu. Uneks tõenduseks sellele tõele oli kutseühingute areng viimaseil aastail. See areng algas nii pea, kui töölistel tekkis tunne, et kutseühingud ja nende Kesklit on tööliste oma, tööliste eneste organisatsioonid, kus ei aeta asju tööliste nimel, vaid kus oma asju ajavad töölised ise. Ja kui võrd kutseühinguis kestab praegugi tööliste omavalitsus, ei katke ka kutseühingute areng.

Kutseühingud olgu tööliste eneste juhtida ja valitseda — see nõudmine on saanud endastmõistetavaks.

Tööliste isetegevuse tahe ei piirdu aga ainult kutseühingutega. Tööliskond sai pere-meheks Tööliskojas. Kui avaneb võimalus po-

on tööline sunnitud huvi tundma oma ümbriuskonna ja kaastööliste, peremeeste jne. vastu. Ta arvustab neid, kurvab nende üle, kuid käitist kui seesugust austab.

Kui olud käitistes muutuvad vastuvõtavaks töölistele, siis ülaltoodud loosung oleks täiesti töölise hingelaadi lähedane. Paraku oleme sellest veel kaugel.

NEED olud on tõesti halvad. Ja seda eeskätt palkade alal. Oleme lugenud, et majandusteadlased või käitisteadlased käivad vaidlemas „Seltskondliku Maja“ mugavates toolides tekstiiltööliste palkade üle. Auväärt isikud ja muud tegelased võtavad pikalt ja laialt sõna, mainides tekstiiltööliste palkade rahuldavat parandamist ja nende tööliste ergutamist temporikkamale tööle. Ainult üksikuid, olukorda selgelt tundjaid majandusteadlasi ei ole siin suudetud eksiteele viia. Kuid sellaste meeste arv on väike, arvestades, et majandusteadus ja ettevõtte omanik ühes isikus annavad tihtipeale mugava elamise.

Kui lehitseda statistilisi andmeid tekstiiltööstuses maksetarvate palkade kohta, siis tihti leiame seal iga liiki kombineerimisi. Sageli viiakse ka ületunnitasud kogu palga hul-

liitiliseks organiseerumiseks, teostub see tööliste eneste vabal algatusel, alt üles, mitte ülalt alla.

Muidugi kestavad hooldamise katsed veel hulk aega; kuid töölikond suudab neid tagasi tõrjuda, sest need katsed on kunstlikud, töölikonna tahe vabalt kätte võidelda paremat tulevikku tõuseb elu enese sügavustest, igapäeva rasketest muredest; sünnib äratundmisest, et tööliste majanduslik ja õiguslik olukord ei parane seni, kuni töölisel ei võta ise asju enda kätte.

3.

Keskliidu omaaegsed kogemused näitasid, et n.-n. tööliste juhid ei vali abinõusid, et aga hoida end tööliste pukil. Kui ei saa püsida tööliste eesotsas normaalsel valimise teel, siis leitakse muid vahendeid: kahtlustamine, uute liikmete vastuvõtu takistamine, peakoosolekute nurjaajamine, — näiteid toob tegelikkus järjest juure.

Töölikond on nüüd selgesti ja kindlalt väljendanud oma isetegevuse taht ja on näidanud, et ta oskab juhtida oma asju täielise vastutustundega. Selles olukorras on vaevalt usutav, et keegi julgeks eitada tööliste peremehe õigusi töölisorganisatsioonides. Tuleb aga valvel olla, et ei tuleks nende õiguste kaudset kitsendust.

Säärane kaudne kitsendus võib aga tulla hoopis teisalt. Tööliste õigusi võidakse piirata just põhjendusega, et töölisi tuleb kaitsta isehakanud juhtide eest. Endastmõistetavalt on töölikond säärase kitsenduste vastu. Ta ei vaja kaitset ja tuge teisalt. Igal juhtumil — sellega oleks rikutud rahvusvaheliselt üldtunnustatud vabakutseühinguline põhimõte.

Vabakutseühingulise põhimõtte tuumaks on

— vaba organiseerimine, ühinemise vabadus, mille vastandiks on ühinemise sundus. Ühinemise sundus võetakse tarvitusele n.-n. totaaliirikes ja see on suunatud vabakutseühingute kaotamisele. Töölistele öeldakse: „teie olete mures, et organiseerimise protsent ei ole küllalt suur, teilt nõuab palju pingutust ja vaeva liikmeskonna värbamine ja ühinguga sidumine, — kuid riik võib anda teile liikmeid üheainsa suletõmbega!“

Töölisel on kogu maailmas selle armu vastu, ja õigusega. Sest sundusliku kuuluvuse puhul kutseühingute liikmeskonda on organiseerimise protsent mitte 100, vaid 0. Seaduse alusel võib luua tööliste abistamise aparate, nagu haigekassasid, või tööliste esindusi, nagu Töölikoda; seadusega ei saa aga luua töölikonna jõudu. See jõud kasvab välja tööliste vabast ühinemisest, kasvab välja sellest, mida töölisel ise teevad oma organisatsioonide tugevdamiseks ja korraldamiseks. Seepärast ei rahuldu Töölikodagi sellega, et tema alla kuulub töölikond 100% -liselt. Koda on teadlik, et see 100% kuuluvus veel ei tähenda 100% organiseerimist, ei tähenda reaalselt jõudu. Jõud peab peituma kutseühinguis, ja need kutseühingud peavad olema vabad. Seepärast seisab Töölikoda vabakutseühingute huvidel valvel, valvel vabakutseühingulise põhimõtte eest. Ainult vaba ja tugeva töölikonna esindusena võib koda loota, et ta tegevus kannab vilja.

4.

Kokku võttes: tööliste organiseerimine ja tööliste isetegevuse tähendavad midagi muud kui liikmekaardi omamist ühelt poolt ja juhatuste valimise õigust teiselt poolt. Kui töölisel nõuavad ja võivad kätte peremehe-

ka, seega suurendades kunstlikult teenitud palga taset. Vahest võetakse neisse arvudesse sisse veel muud tööd, nagu näiteks ühe käitise juures võeti tööliste kogupalga summasse ka katlaehitajad ja ametmehed, kes, mõistagi, said kõrgemat tasu. Ja kui tööliste palgade sisse viiakse veel mõnede käitise valdajate usaldusmeeste kõrgendatud tariifid, siis võib numbritega ükskõik mis teha, mitte aga anda reaalselt tasu.

IGAL juhul võiksime märkida tüli ühes Narva väiksemas käitises, kus ettevõtja lubas pankrotti jääda, kui naiste teenistus suurendatakse 150 sendile päevas. Meil on Tallinnas veelgi käitisi, kus naistöölisele (pikemat aega töötanud) makseti veel 25—30 krooni kuus. Suuremad käitised maksavad praegu rohkem — see on vastuvaidlemata tõsiasi. Aga sellane kõrgendamine on sündinud aastate jooksul, mil töölikond on järjekindlalt üksmeelsena nõudnud palgade parandamist ja seda ka tilkhaaval saavutanud. Seepärast on väikekäitiste töölikond meelsamini piiridus tööd saada suure käitisse. See asjaolu on teataval määral mõjunud ka väikekäitiste tööliste palgade paranemisele,

kuna need iseseisvalt ei oleks müüdi suutelisid üldse oma palgatingimusi parandama. Välja tõsta võiks siiski olemasolevatest käitistest tööliste palgade suhtes „Eesti Siidi“ tööstust. Käitis toodab juba peenemat sorti riideid, kunstiüdi jne., missugune töö nõuab vilunumaid inimesi ja kus karta on ka materjali rikkumist. Seepärast on „Eesti Siidis“ palgaolud, võrreldes muude käitistega, ka paremad. Omapäraseks nähteks ettevõtja juures tuleks siiski lugeda seda, et ettevõtja asutas töölistele ja ametnikele oma klubi, kus nad õhtuti koos käiksid, teiseks aga ka pühapäevapuhkuse võimaldamist oma suvilas, kus töölisi söödetakse ja joodetakse töödandja kulul. Eks nii mõnigi tööline kasuta seda võimalust.

SÄÄRAST filantroopiat, kuigi teisel kujul, piirivad harrastada ka Narva ja Sindi tekstiilkäitised odavate korterite andmise kaudu. Need „odavad“ korterid ei ole siiski sellased, mida võiks lugeda tänapäeva moodsateks korteriteks. Need ehitati veel vanal ajal, millal töölistel oli võimalus vahetada kohti, ja selaste tööliste külgesidumiseks käitise piirkonda anti neile võimalus leida ulualust pea-

õigused oma organisatsioonides, siis on see midagi muud kui paljas juhtkonna vahetamine: see on tee avamine laiate tööliskade algatusele ja aktiivsusele. Kutseühing, mille tegevus avaldub ainult juhatuse kooskäimistes, ei ole enam elav organisatsioon. Kutseühingu tegevus peab arenema liikmeskonna aktiivsel kaasabil: liikmed peavad rakendama oma energiat usaldusmeestena, toimkondade ja õpiringide liikmetena; nad peavad olema alatises kontaktis juhatusega, peavad tundma

elavat huvi ühingu tegevuse vastu, — ainult siis saab kutseühing täita oma ülesandeid palgavõitluse, tööolude parandamise, omaabi ja kultuurilise töö aladel.

Kui tööliskonna organiseeritud jõud on praegu puudulik, siis lasub vastutus selle eest iga tradiliku tööliste õlgadel. Olukord ei parane iseenesest ega ka ainult juhtkonna tegevuse tulemusel; tööliskonna organiseeritud jõud võib kasvada ainult kõikide teadlike tööliste jõupingutustest.

Kriis läheneb

A. Petrov

Vaevu on jõutud saavutada kõrgkonjunktuur, kui juba ilmnevad uue kriisi tunnused. Toorainete hinnad, mis veel käesoleva aasta alguses näitasid kiiret tõusu, avaldavad nüüd järjekindlat langust. Mainida võiks eriti suurt langust puuvilla hindades, mis oktoobri alguses langesid rekordiliselt madalale. Hindades on langenud kõik metallid, nisu jne.

Toorainete hindade langusega on kaasas käinud ka aktsiate kursside langus börsidel. Kullatoodangu püsiv tõus omakorda ähvardab rahanduspoliitikat.

Üha tõsisemaks muutuv seisukord

on sundinud majandusteadlasi, ajakirjandust, valitsusi ja isegi Rahvasteliitu arutama seda küsimust ja otsima vahendeid, mis võimaldaksid pehendada läheneva kriisi laastavat mõju. See kriis ähvardab ju mitte üksi sügavalt kõigutada, vaid hoopis hävitada praeguse maailmamajanduse eromandusliku korra alused.

Möödunud kriis näitas, et see kartus on küllalt põhjendatud. Olgugi et siis üldine olukord oli sootu erinev praegusest. Tööstus arenes pärast sõda ülesehitamise tähe all. Rahvasteliidu ja rahvusvaheliste lepingute kaudu püüti luua usaldus-, ra-

aeu tasuta. Nüüdsel ajal, mil korterid on hinda lüüdnud, on ka sellased „filantroobilised“ korterid hinnas kõrgendatud ja neid hindu kõrgendatakse veelgi, kuna tööandja on viinud korterid töölisele natuuras antava palga alusele. Mäletame veel neid aegu, mis olid mitte kaua tagasi, mil Vene-Balti tehases Tallinna elanikele või oma tööliste, võttes hinnaks 25 senti (marka), tollal, kui leiva nael maksis 10 marka. Nüüd on sellase korteri hind Kopli kinnisvara valitsemise kulude tõttu tõusnud paarikümnele kroonile. See näib olevat asi, mis hinnas võib tõusta sajakordseks, nagu vanaaegne vein keldris. Tööliste antakse võimalus palgale lisa teenida, andes neile peenramaad, näiteks Sindi. Siis kuulub tööliste vaba aeg peenral nohitsemiseks, ei tal ole aega mujale minna ega patuseid mõtteid mölgutada, vaid ta on seotud nii päeval kui öhtul väsitava tööga.

— Magab paremini, — üteldakse sel korral.

Kuid tekstiiltööline ei maga. Kõigi selaste asjaolude peale vaatamata on tekstiiltööline huvitatud sellest, kuidas elavad tema ametivennad ja kuidas saaks parandada ka tema oma olukorda. Ja sellase äratajana on

tekstiiltöölisesse tunginud kutseühinguline vaim. Hakkab juba jääma väheseks sellaseid käitisi, kus töölist ei tunneta kutseühingut ja selle usaldusmehi. Olgugi et veel ei ole jõudnud kätte aeg, kus tööliste enamus oleks koondunud kutseühingusse, on tööliste liikumine kutseühingulise organiseerimise suunas alanud, seda tunnustavad tekstiiltööliste ühingu aruanded.

Iga algus on raske ja raskeim oli see suurtes tekstiilkäitistes, kus iga algavat kutseühingulist üritust halvustati vabriku omanike poolt. See ei takistanud süiski elul läbi murda arhailisest rahust. Meie kuuleme tihti peale suurte käitiste tööliste üldkoosolekutest, kus arutatakse mitmesuguseid küsimusi. Need koosolekud ei ole tekkinud isendast — need koosolekud ja nõupidamised on tingitud süstemaatilistest tööliste koostamisest kutseühingu ümber.

See kõik sunnib eeldama, et tulevikus, kui ei teki erilisi muutusi tööliste õigustes, tekstiiltööliskond astub jõulise üksusena esile organiseeritud kutseühingulises peres. Siis on ta suuteline läbi viima neid parandusi ja soove, mis on kogu aeg olnud südamel igas tekstiilkäitises töötaval töölistel.

huõhkond, mis pidi olema eeltingimuseks laiaulatuslikumale desarmeerimisele ja millisele teele osaliselt asusid ka mõned riigid. Usk Rahvasteliidu autoriteeti oli veel kõigutamata. Demokraatlikud valitsused — rahvaste tahte mõjul — otsisid koostööd. Autarkia püüded ei võimutsenud. Venemaaga ei arvestatud kui tähtsa poliitilise ja majandusliku teguriga, sest oma ülesehitavas töös ta esines enam kauba tarvitajana kui pakkujana.

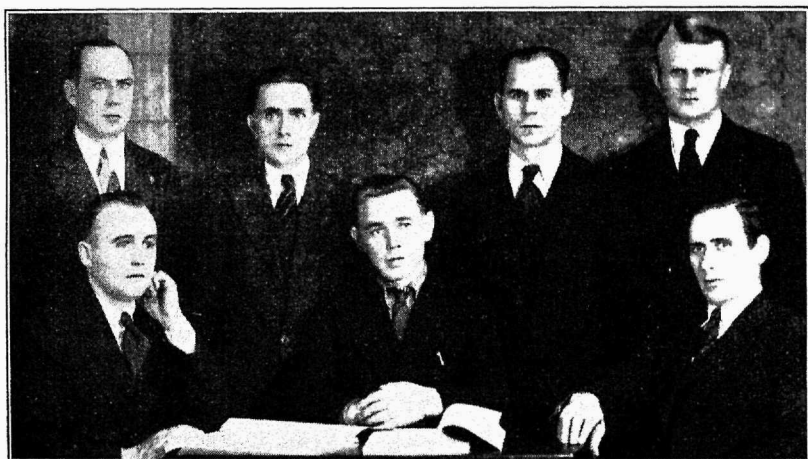
Tööliskond omas suure osatähtsuse valitsuste poliitiliste sihtjoonte määramisel oma tugevate poliitiliste ja vabakutseühinguliste organisatsioonide

Kõiki riike valdas üldine relvastuse võidujooks. See relvastuse võidujooks aitas küll suuresti kaasa majanduslikule tõusule, kuid suurendas ohtlikku seisukorda läheneva kriisi puhuks.

Sõjahädaoht suurendab ka autarkia püüdeid kõikides riikides, et sõja puhkemisel olla vähem rippuv teistest riikidest.

Niisuguses olukorras, ja kuna pealegi, vaatamata tööstuse tõusule, ei ole suudetud likvideerida eelmise kriisi tagajärgi — töötaolu jne. — läheneb uus majanduslik kriis.

Tööliskonna olukord ja ülesanded läheneva kriisi puhul on väga rasked.

Narva Linavabriku töölisnõukogu.

Istuvad vasakult: sekretär A. Tilk, esimees N. Zabelin, abiesimees V. Ankrovič. Seisavad vasakult: A. Janson, R. Trigman, F. Süda ja P. Balantsev.

de kaudu. Tööliste majanduslik seisund — ostujõud — oli kõrgem.

Kuid möödunud kriis tõi siiski suuri muutusi niihästi rahvusvahelises poliitikas, rahanduses, kaubanduses kui ka üksikriikide sisemises korras. Rooma püha eraomandi põhimõtte asendati riigi vahelesegamisega majandusse. Laostus paljudes riikides demokraatlik kord, andes maad uuele — fašistlikule — liikumisele, mis hävitas siseriigis demokraatlikud vabadused, kodanike ja tööliskonna vabad organisatsioonid. Riikide vahelises suhtes purunes seni tunnustatud lepingute pühadus. Tekkisid relvastatud konfliktid. Rahvasteliit ei suutnud neid vältida.

Organiseeritud rahvusvaheline tööliikumine on suuresti nõrgestatud. Paljudes maades on täieliselt hävitatud tööliskonna vabad, iseseisvad organisatsioonid, on võetud võimalus rahval ja tööliskonnal organiseeritult, vabalt avaldada oma tahet ja kaitsta oma huve. Seal võib see nüüd sündida ainult olude sunnil stiihiliselt, organiseerumatult, mille tagajärjed on seda ohtlikumad, nagu näitab ajaloo kaugem ja lähem minevik.

Seal, kus on veel säilinud tööliskonnal vähegi võimalusi, on asutud kogu jõuga püstitama ja kaitsma neid nõudeid, mis tööliskond peab vajaliseks ülemaailmse rahu säilitamiseks ja majanduslike kriiside vältimiseks.

Väikeriikide, samuti ka nende tööliskonna seisukord on olenev rahvusvahelisest olukorrast. Eesti tööliskonna arvuline ja organiseeritud jõud, mis kunagi ei ole tugev olnud, ei oma erilist kaalu rahvusvahelises töölisklassi liikumises ega ka sisepoliitilises elus. Tal puudub praegu nii poliitiline kui ka valitud kutseühinguline keskus. Organisatsiooniliselt ja majanduslikult nõrgana läheb ta vastu kriisile. Kuid siiski on ta püstitanud rea nõudmisi töölisanemate konverentsidel ja Tööliskoja kaudu, mille elluviimise eest tuleb tööliskonnal võidelda ja mille

täitmine võib pehmedada kriisiras-kusi. Need nõudmised oleksid: vabade kutseühingute õigus, töölised peavad osa saama majanduslikust tõusust — nende ostujõud peab tõusma võrdselt elukalliduse ja produktiivsiooni tõusule, 40-tunnilise töönädala kehtimapanek, vanaduse, invaliidisuse ja tööpuuduse vastu kindlustus jne.

Nende nõuete läbiviimise eelduseks on töölisklassi õiguste tunnistamine võrdselt kõigi teiste rahvakihtide omadele ja oma vaba isetegevuse kau-du astumine üksmeelselt välja oma nõudmiste eest.

Tallinna korterioludest

Johannes Mihkelson

Tööliskoda on teinud algatuse ametlike andmete kontrollimiseks, mis käivad esmajärguliste tarbeainete kohta. Koja usaldusmehed igal nädalal kontrollivad omas rajoonis hindade taset ja annavad hiljem andmed kojale, kus need töötatakse ümber. Töölise väljaminekust moodustab suure osa korteri üür. Umbes $\frac{1}{3}$ töölise palgast läheb ainult korteri üüriks. Selle tõttu vajab korteri osa eriti selgitamist töölise väljaminekutes. Elukalliduses mängib üüride tõus viimasel ajal eriti tunduvat osa.

Korterikitsikus on Tallinnas muutunud niivõrd suureks, et vaesem inimene enam ei saa kuidagi korterit. Lasterikaste töölisperekondade seisukord selles suhtes on muutunud eriti raskeks. Majaperemehed tahavad maksujõulisi üürnikke ega taha lapsi majja. Sellejuures unustatakse isamaalsus ja täite hällide põhimõtted. Olukord pole sellane mitte ainult eramajaomanike juures, vaid seda tuleb sealgi ette, kus riik on otseselt või kaudselt majaperemes.

Raudteelased kaebavad, et korteriõiguslikel remondi- ja liinitöölistel pole võimalik saada vastavate määruste ettenähtud priikortereid sellepärast, et kõrgemad ametnikud on üürinud korterid endale. Kõrgemad ametnikud tasuvad vastavate normide kohaselt odavamalt üüri kui nad eramajades maksaksid. Tööline peab ikkagi eramajas elama ja kallimat üüri maksma.

Poolriiklikule Kopli kinnisvara valitsusele kuulub terve rida endisi töölise barakke, mis on tulvil töölisi. Tung nendesse odavamate korteritesse on suur. Nendes korterites nõutakse tööliselt ühe kuu üür ette veel järjekindlamalt kui eramajades. Kes kuuüüri ette ei tasu, need kaevatakse kohtusse. Suurte perekondadega töölised on selle tõttu sattunud raskustesse.

Iga päev ootavad inimesed ajalehtede toimetuste uste taga värskete lehtede ilmumist, et leida mõnd korteripakkumist. Lehed aga val-

mistavad sageli pettumuse. Kortereite asemel pakutakse ainult üksikuid tube, hinnaga 30 krooni ja enamgi kuus. Kortereite pakkumistes võib leida kuulutusi, kus 2-toaline korter uuemas majas isegi Telliskivi tänaval maksab 50 krooni kuus, 3-toaliste kortereite hinnad tõusevad aga juba 60 kroonile ja üle selle.

Keegi tuttavatest paigutas ajalehte kuulutuse möbleeritud toa väljajüürimiseks. Üle viiekümne inimese käis lühema aja jooksul tuba tahtmas. Toasoovijad olid valmis isegi enampakkumist korraldama. Pööraselt tõusvate korterihindade tõttu on puhkenud korteritega handeldamine. Võetakse suurem korter ja üüritakse üksikuid tube välja. Suuremate kortereite üürid on suhteliselt odavamad kui väikeste kortereite omad.

Kortereite üürid on näidanud tõusu eriti käesoleval aastal. Linnas liikudes võib panna tähele, kuidas terved rajoonid vanu maju lammutatakse ja uued majad kerkivad asemele. Pealiskaudsel vaatlemisel tekib mulje, et kortereite puudusest poleks põhjust kõneldagi. Kui aga võrrelda tehtud tähelepanekuid linnavalitsuse poolt viimasel ajal avaldatud statistiliste andmetega, siis nähtub, et kortereite ehitamine ei jõua järele tegelikule kortereite vajadusele. Vanu maju lõhutakse küll igal aastal ja ehitatakse juure uusi ja suuremaid, kuid uutest moodsates majades kujunevad üürid sellasteks, et korterid on kehvematele inimestele, kes enne elasid vanades majades, kättesaamatud. Jõukamad kihid kolivad uutesse ja moodsatesse majadesse. Vaesemad aga surutakse veel enam linna äärtele ja agulites olevatesse hurtsikutesse, millede poolest Tallinn on eriti rikas. Tööliskonna sotsiaalhügieeniline olukord halveneb.

Kuigi palgad viimasel ajal on teataval määral tõusnud, siis elukalliduse tõus esmajärgulistelt toiduainetelt neelab saadud tõusu ja töölisel pole võimalust nimelise teenistuse suurenemise juures endale paremat korterit võtta. Võrdlus suuremate ja väiksemate kortereite vahel näitab, et just töölised on need,

kelle taskust võetakse põrandapinna ruutmeetri eest suuremat tasu kui 5—6-toaliste ja suuremate korterite omanikelt. Nõudmine on koondunud just ühe-, kahe- ja kolmetoalistele korteritele.

Linnavalitsuse andmetel oli käesoleva aasta algul Tallinnas 9051 maja 47.324 korteriga ja 82.565 toaga. Sellest arvust oli ühetoalisi kortereid 29.721, 2-toalisi 8592 ja kolmetoalisi 4.541. 1—3-toaliste korterite arv kokku oli 42.854. Sellest järeldeb, et Tallinna elanikud elavad suuremalt osalt pisikorterites. Kui arvestame uute majade ja ümberehituste tõttu eelmisel aastal juure tulnud korterite arvust lammutamiste ja muudel põhjustel hävinud korterite arvu maha, siis leiame, et Tallinnas möödunud aastal korterite arvu puhas juurekasv oli 1408. Tubade arv suurenes 3280 võrra ja majade arv 170 elumaja võrra.

Kui vaadelda juureehitatud korterite põrandapinda ja tubade arvu, siis näeme, et enam on ehitatud ühetoalisi kortereid — 262, kahetoalisi 808 (kõige suurem arv juureehitatuist) ja kolmetoalisi 287. Teisi suuremaid kortereid ehitati hoopis vähem juure. Sellest järeldeb, et nõudmine just väiksemapalgaliste inimeste korterite järele on suurim ja põrandapinna ruutmeeter end väikekorteris tabub majaomanikule palju kasulikumalt kui suures korteris. Juba alates 1931. a. ehitatakse Tallinnas kõige rohkem 2-toalisi kortereid, kuid nagu näeme, on ühetoaliste korterite arv siiski küllalt suur. Käesoleva aasta 1. jaanuariks oli Tallinnas 143.971 elanikku. Möödunud aasta jooksul suurenes elanike arv 2572 inimese võrra. Elanike arv suurenes enam kui korterite arv. Ainult tube tuli enam juure kui elanikke. Kui aga arvestada seda, et kortereid pole Tallinnas kunagi küllaldaselt jatkunud, siis näeme, et elanike arv kasvab kiiremini kui korterite hulk. Käesoleva aasta kohta puuduvad veel andmed korterite ja elanike arvu kasvu kohta, kuid seniseid tunnuseid arvesse võttes võib öelda, et Tallinna elanike arv suureneb aasta lõpuks sama palju või veel enamgi ja suhe elanike ja korterite arvu vahel jääb endiseks, vaatamata sellele, et ehitushoaaeg on erakorraliselt elav. Majaomanikud juba tahavad hakata pidurdama elavat ehitustegevust, sest kardetakse korterite arvu suurenemist. Siis ei tasu majad end enam mõne aastaga.

Kui vaadelda uute korterite juureehitajate koostist, siis torkab silma, et riik ja omavalitsus pole viimasel aastal seks kaasa aidanud. Statistika ei märgi ühegi riigi ja omavalitsuse elumaja ehitamist möödunud aastal. Üks ehitusühing on ehitanud maja kahe ühetoalise korteriga, muud organisatsioonid on ehitanud 4 maja 73 korteri ja 293 toaga. Sellest nähtub, et kogu möödunud aasta ehitustegevuses elukorterite alal oli algatus puhtal kujul eramaanike käes.

Viimasel ajal on hakatud tööliste koosolekutel tõstma üles nõudeid, et riik ja omavalitsus püüaksid mõjutada oma poolt ehitustegevust odavate töölistekorterite ehitamise suunas. Tööliste nõue on seda õigustatum, et

lähemas tulevikus pole näha ette olukorra muutumist vaesematele inimestele soodsamas suunas. Majaomanikud talitavad puht kasusaamise sihiga ja võib olla tulevikus hakkavad koguni majade juureehitust reguleerima, nagu mõningaid häáli juba sel alal kuuldeb. Majade ehitamise „reguleerimisega“ tahetakse üüre hoida alati ebanormaalselt kõrgel ja takistada ehitusmaterjalide hindade tõusu.

Naabermaade eeskujul peaks riik ja omavalitsus omalt poolt toetama ja aitama organiseerida üürnike ehitusühinguid või omal kulul ehitama vastuvõetavate üüridega tööliselamuid, et pidurdada võidujooksu korteri hindade tõus. Endise üüriseaduse juure vaevalt tahetakse tagasi minna.

Mis puutub üüridesse ametlike andmete järele, siis näeme siingi tõusu. Väiksemad korterid on liikunud eelmise aastaga võrreldes kõrgema üüri klassi. Keskmiseks ruutmeetri põrandapinna üüriks oli kööktubades 1934. a. 63 senti, käesoleva aasta veebruaris ja märtsis aga 72 senti. Tuba-köökkorterites maksis ruutmeeter 1935. a. 60 s., k. a. märtsis 68 s. Kui korteris oli vann, klosett ja keskküte, siis maksis ruutmeeter 125 senti. Kahe toa ja köögiga korterites maksis ruutmeeter 1934. a. 59 s., k. a. aga 63 senti, 3 toa ja köögiga korterites olid vastavad arvud 54 senti ja 66 s.; 4 toa ja köögiga korterites 58 ja 67 senti, 5 toa ja köögiga korterites 47 ja 54 senti. Sellest arvude reast nähtub, et käesoleva aasta algul mõnustusteta korteris kööktoa üüriks maksis ruutmeetrist 18 senti rohkem kui 5-toalise korteri omanik. Korteri üürid on tõusnud kõikides liikides.

Kuuüürides esineb kööktubade grupp küllalt suures arvlises kaalus. Kööktubade üürid olid kuus 5—32,5 kroonini. Enamus kööktube maksis 10—17,5 krooni kuus. Muud ühetoalised korterid maksid 5—45 kroonini kuus. Enamus ühetoalisi kortereid maksis 10—27,5 kr. kuus. Siingi näitas kallimate tubade arv suurenemist. 2-toaliste korterite hinnad olid 10—55 kroonini. Suurem enamus neist maksis 20—37,5 kr. 3-toaliste korterite kuuüürid olid 20—75 kr., enamus neist maksis 25 kuni 60 krooni kuus.

Korterikitsikuse kasvu näitab seegi, et tühjade korterite hulk on tunduvalt vähenenud. Möödunud aastal oli kõigest 300 tühja korterit, 1933. a. aga 1487 tühja korterit, s. o. 4 korda enam. 1933. a. olid vabad just sellased korterid, mida tööliselad suutsid kasutada. Ühetoalisi oli vabu 1024 ja 2-toalisi 215. Loomulikust 3%-lisest korterite reservist pole Tallinnas juttugi.

Eeltoodust järeldeb kokku võttes, et tööliselad kannatavad kõige enam korterikitsikuse tõttu ja on sunnitud maksma suhteliselt rohkem üüri ruutmeetrit kui jõukamad kihid. Elavast ehitustegevusest hoolimata surutakse tööliselad vanadesse korteritesse, mille tõttu nende tervislik seisukord halveneb. Korteri ehitamine ei pea sammu korterite vajaduse tõusuga, millepärast riik ja omavalitsus peaksid käesoleval juhtumil toetama odavamate töölistekorterite ehitamist.

Kas seisab maailm uue majandusliku varingu eel?

E. Kadakas

Kostab kurje hääli uuest puhkevast majanduslikust kriisist maailmas. Mõistagi, et ka meie tööliskond on huvitatud maailma asjade kujunemisest. Ka Eesti tööliskonna tulevik ja väljavaated on seotud maailma majanduse arengu kujunemisega.

Maailmamajanduse stabiilsuse aegadel, millal Euroopa ja Am. Ühendriikide kapitalistlikud alad asumaade arvel kasvasid ja üha enam ekspluateeritavaid alasid rakendasid, tundus, nagu oleks saanud üldine heaolu ja õitsengu ajajärk, mis kõik kriiside teooriad ümber tõukas.

1929. aastal puhkenud teravaim kriis, mida maailma ajalugu seni on tunnud, puhkes keset suurimat üliküllust, ülivalmistuse tagajärjel, müügihindade monopolistliku seisundi kokkuvõrdisemise. Järgnev hindade langus pidi paratamatult tooma varingu ka tööstusse.

1929. aasta varingu tulemuseks oli kohutav tööpuudus. Rahvasteliidu juures asuva tööbüroo andmete kohaselt oli 26 loendatud riigis 1928. aastal 3,4 milj., 1932. a., s. o. kriisi sügavseisul, 26 milj. ning 1935. aastal 20,6 miljonit töötut. Need andmed töötuse kohta pole aga veel kaugeltki tõe lähedased, vaid käivad peamiselt böörssidel registreeritud töötute kohta. Ka meil Eestil oli 1932. aastal ametlikult 7100 töötut, tegelikult küündis see arv kümneisse tuhandesse. Tööliskond mõtleb hirmuga nende paastuaegadele. Kuigi nüüd oleme töö saamisel lähedamates oludes, ei ole töö saamise lähedus veel mingiks majandusliku õitsengu tunnuseks. Töötavate hulkade elutase on ebalooslikult madal ja veelgi langev, samal ajal kui „majanduslikes ringkondades“ tulud plaanikindlalt tõusevad.

Am. Ühendriikides teenis tööline 1929. aastal 1744 dollarit aastas, 1936. a. 1724 dollarit. Kui siin arvestada aga seda, et dollar möödunud aastal isegi ametlikult umbes ühe kolmandiku oma 1929. aasta väärtusest oli kaotanud, siis ilmneb, et Ühendriikide tööline teenib maksimaalselt 1150 dollarit 1744 dollari vastu 1929. aastal. Saksamaal oli tööliste aastapalk 1929. a. 2406 marka, 1936. a. aga 1913 marka. Saksa mark on möödunud aastast umbes 40% oma väärtusest kaotanud, kuigi marga langemist ei ole ametlikult kinnitatud.

Majanduse elavnemisega maailmas on kasvanud ka elukallidus.

Elumaksimumuse indeksid 1913 — 14 = 100

	1933. a.	1935. a.	1936. a. lõpul
Saksamaa	118	123	125
Prantsusmaa	520	488	540
Inglismaa	140	143	151
Jaapan	146	152	163
Rootsi	154	156	158
Tšehhoslovakkia	692	696	704
Am. Ühendriigid	126	140	145

Nii meil kui ka mujal maailmas on käesoleval aastal elukallidus veelgi tunduvalt tõusnud. Majanduskriis löi tööliskonna palgad alla. Järgnev elavnemine on toonud küll napi tõusu nominaalpalgade alal, tõeliselt aga tööliste elutase kõikjal kitseneb.

Üldine hindade tõus ja kõvenemine maailma-majanduses on kriisile järgneva tõusu lahutamatuks tunnuseks. Kriis, nagu nägime, tõi kõigepealt varingu hindadesse, millele järgnes halvatus kogu valmistuses. Väljapääsu hakati otsima hindade kõvendamisest. Terve rida riike võttis selleks ette vääringu ümberhindamise. Kuid olgugi, et Am. Ühendriigid, Inglismaa j. t. riigid devalveerisid oma vääringu (rahakursi langemisega kõvenevad sellele vastavalt kaupade hinnad), põhjustas elavnemist teiselt poolt kullatoodangu kasv maailmas.

Kõigele sellele on järgnenud üldine hindade kõvenemine kogu maailmas, mis oli ühtlasi elustavaks elektrilöögiks tööstusele. Madal palgatase ühes kõrgema tehnikaga ja ratsionaalsemate tööviisidega teiselt poolt on põhjustanud produktiooni odavnemist ning tõstnud ettevõtete tulukust, profiiti. Nii on tinginud tasuvuse tõus tööstuses suurema ettevõtlikkuse ja valmistuse uue põõrase võidujooksu maailmas. Tähtsaimaks teguriks muuseas osutub siin kahtlemata relvastusplaanide täitmine.

Saksamaa näiteks elab peamiselt sõjatellimustest. 1930. aastal oli Saksamaal 30 sõjatoöstuse ettevõtet, nüüd on neid 340. Inglise arvestuste järgi on Saksamaa eelarve ja sõjarakenduse kulud riigi eelarves kasvanud 1933/34. aastalt $\frac{1}{3}$ — 1936/1937. a. $\frac{2}{3}$ -le.

Viimane summa on suurem kui kogu maailma kulutused sõja rakendamiseks 1913. aastal. Saksamaa paneb suurt rõhku oma sõjalaevastiku suurendamisele. Samuti Inglismaa teeb suuri kulutusi sõjalaevastiku ehitamiseks.

Pole vist ühtki riiki maailmas, kus poleks suurendatud sõjakrediite. Ülemaailmne relvastus on määratult lisanud uut hoogu produktiooni mehhanismi, tekitanud böörssidel uue „heade aegade“ ilme, aidanud likvideerida töötute leegione, süstinud värsket verd rahvamajandusse ja elavdanud kaubandussuhteid. Ent kogu majanduselu uus ilme toetub seega ebatervele alusele, ebaproduktiivsele valmistusele. Inglased nimetavad relvastust hädaabitööks, ja seda täie õigusega: relvastuskava täitmisega lõpeb ka töömüri tehaseis. Kuidas rakendada vabanenud töötajad uuesti produktiivsele tööle?

Teiselt poolt ei saa aga jätta tähele panemata, et jätkuv hindade tõus tähendab jätkuvat rahvaste ja maailmaturu ostujõu langust.

Kui vanad kogemused midagi väärt on, siis on selge, et ükskõik mäherdune hindade tõstmine ka edasi sünniks, võib see viia ainult katastroofilisele varingule.

Viimased börsiteated maailmas kõnelevadki hindade langusest. Langus on olnud peamiselt toorainete alal, ja kohati väga tugev (puuvill). Pole kahtlust, et siin tähtsat osa etendab relvatööstuste tellimuste lõppemine. Toorainete hindade langus ei tähenda aga kohe üldist hindade langust. 1929. a. majanduslik kriis näitas, et tänapäeval, kus hiiglakapitalid on koondunud trustide ja kontsernidena monopolistlikesse ühendustesse, on vastupanujõud hindade langemisele väga suur. 1929. aastast kuni 1933. aastani langesis Ühendriiges näit. niisuguste monopoliseeritud kaupade nagu malmi ja tsemendi hinnad 5—11%, kuna monopoliseerimata nisu ja puuvillakaupade hinnad sama aja jooksul langesisid kuni 55%.

Kuigi toorainete hindade langus võib ühel

poolt ettevõtete tasuvust veelgi tõsta, sünnib teiselt poolt aga veelgi kiirem valmistuse võidujooks, mis viib välja turgude „üleujutusele“. Millised ka ei oleks väljavaated, hindade languses väljendub kõrgkonjunktuurilise pinge lõdvenemine. Kindel on see, et uus varing, millal ta ka ei puhke, saab olema sügavam eelmisest.

Viimasel ajal on meil kõneldud palju tööstuse ratsionaliseerimisest, ja seda iseäranis tekstiiltööstuses. Kas on selleks veel vajadust, kui puuvillahinnad on teinud järsu languse? Kas on töösturite väited tasuvuse langemisest veel paikapidavad? Oleme lahutamatu seotud maailma majanduse arenguga. Kõik hüpped ja pöörangud kajastuvad ka meie majandusel. Oleks aeg kindlustada end võimalike „valu vaigistavate rohtudega“. Pehmendavaiks vahendeiks oleksid eeskätt neljakümnetunnise töönädala sisseseadmine, tööpuuduse vastu kindlustamine ning vajaline aktiivsus nende ellurakendamiseks.

Majanduslik ringvaade

Kas tööstussaaduste uus hinnatõus?

„Vaba Maa“ 17. 11. on avaldatud — nähtavasti töösturite ringkonnist tulnud — kirjutus „Tööstuse edaspidiseist väljavaateist“, milles püütakse selgeks teha, et töösturid peavad mõtlema hindade tõusule siseturul, kuna nende kulud on tõusmas. Kuna aga autor on sunnitud tunnistama, et tööstuse kasud on tõusnud, jääb tema mõttekäik selgusetu. Samuti ei saa ta salata, et puuvillahind maailmaturul on tunduvalt langenud; ta väidab ainult, et tööstusel on tagavarad sisse ostetud kallima hinnaga, kui aga puuvillahind varemalt kerkis, siis ei räägitud sellest, et tagavarad on odavamalt ostetud, vaid asuti kohe hindade tõstmisele.

Autor nimetab muude kulude hulgas ka palku (tema arvates ka reaalpalgad on tõusnud!) ja sotsiaalkulusid, mis olevat juba praegu kaunis kõrged! Tegelikult on olukord muidugi sellane, et suhteliselt kandejõule on meie palga- kui ka sotsiaalkulude tase nii madalad, et neid võib veel väga palju tõsta, ilma et töösturid tarvitseksid seda tasa teha hindade tõstmisega.

Elukallidus peab elustama majanduselu!

Sellele üllatavale seisukohale on asunud „Vaba Maa“ (10. 11), kirjutades põllumajanduse olukorra kohta: „Kuna põllumajanduse müügiainete hinnatase nii välis- kui ka siseturu osas näitab üldiselt kõvenemistendentsi, siis peaks põllumajandusliku toodangu tõusuga käima kaasas ka põllumajanduse rahaliste sissetulekute suurenemine. See ei jäta oma elustavat mõju avaldamata läbikäikude tõusu suunas ka teistele majandusaladele ja sisekonjunktuuri kujunemisele üldse.“

Kuidas siseturuhindade kõvenemine, s. o.

põllumeeste sissetulekute suurendamine, tööliste sissetulekute arvel võib elustada majanduselu, see on „Vaba Maa“ saladus. Meie arvates ei tõuse rahva üldine jõukus ega ka läbikäikude üldsumma sellest, et üks osa rahvast elab lähedamini teiste rahvaosade arvel.

Loodusvarade Instituut

avati Tallinnas suure pidulikkusega novembris. Selle Instituudi ülesandeks on uurida meie loodusvarasid ja tehnilisi võimalusi nende viljakamaks rakendamiseks. Kindlasti on sellane uurimistöö kasulik; kuid ei tohiks unustada, et majanduse tähtsamaks „loodusvaraks“ on töötav inimene ise. Tuleks kõigepealt mõelda sellele, kuidas saab altstarbekamalt rakendada inimese jõudu, vältides välistööliste sissetoomist ja pehmentades tööpuuduse ohtu, kuidas asetada töötav inimene olukorda, kus tõuseb tema tööväime ja väheneb enneaegse raugastumise oht (korralik toitlus, tervishoiu nõuetele vastavad korteri- ja tööolud, küllaldane puhkus jne.).

Ehitustegevuse pidurdamine

Majaomanike koja ja pankade esindajate nõupidamine novembri algul otsustas juhtida valitsuse tähelepanu ehitustegevuse pidurdamise vajadusele. Selle põhjenduseks tuuakse ette kapitalide nappust Eestis. On muidugi tõsi, et meie kapitalid ei ole suured ning et suurejooneliste „fassaad“-ehitustega oleks võinud oodata seni, kuni rahuldatakse laimate rahvahulkade korterihäda. See häda aga ei lase oodata. Korterikitsikus on meil nii suur, et massiline töölikorterite ehitamine on saanud edasilükkamatuks vajaduseks.

A. Renning.

Ülevaade Tööliskoja tegevusest

Tööliskoja üldkoosolek

peeti 14. novembril 1937. a., millest võttis osa 29 koja liiget.

Koosolekul koja esimees J. Kurvits kõneles koja tegevuse sihtjoontest. Esimehe kõne on toodud käesolevas numbris teisel. Peasekretär I. Rebane esitas aruande koja tegevusest esimesel tegevusaastal. Aruandest selgus muuseas, et koda on esitanud valitsusasutustele üle 40 märgukirja, milliseist tagajärgi ei olnud 10-el, koda on võtnud seisukohad 10 seaduseelnõu suhtes ja töötanud välja ise 5 seaduseandlikku ettepanekut. Koda on kirjastanud 3 brošüüri. „Tööliskoja Teataja“ levik on tõusnud 1600 eksemplaarini, millest 900 levib Tallinnas ja Nõmmel. Koda esindajad on kõnelnud 131 töölise koosolekul. Tallinnas on peetud 5 töölisanemate ülelinnalist koosolekut, 1 metallikäitiste töölisanemate koosolekut, kaaks kutseühingute esindajate nõupidamist ja töölisanemate üleriiklik konverents. Juriidilist nõu on Tallinnas antud ligi 1000 üksikjuhul. Pealeselle on korraldatud juriidilist nõuanet Tartus ja Pärnus. Sissetulnud kirju on 787, väljaläinud kirju 883.

Läbirääkimistel selgitatakse mitmesuguseid tööliskonna päevaküsimusi, nagu ehitustöölise olukorda puutuvaid küsimusi, haiguskindlustuse ja vanaduse, invaliidisuse ja järelejäänute kindlustamise küsimusi.

Samuti kriipsutatakse läbirääkimistel alla, et koja töö on kõigest hoolimata olnud edukas ja on leidnud töölise poolt hindamist. Tähendatakse, et kuigi piütakse koja ümber tolmukerutada, sünnib see isikute poolt, kes on kaotanud tööliskonna usalduse. Koda esinemised ja kirjavahetus on korrektsed, tähendab revisjonikomisjoni liige O. Koplus. Korrektses ei saa aga tunnista kallaletungijate esinemist.

Läbirääkimistel esitatakse korduvalt küsimusi mitmesugustelt aladelt ka Sotsiaalministeeriumi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktorile J. Soninile, kes võtab koosolekust osa ministeeriumi esindajana.

Revisjonikomisjoni aruanne kassa ja asjaajamise revideerimise tulemustest, mis konsulteerivad selle korrasolekut, võetakse teatavaks.

Lõpuks võetakse vastu järgmised koja liikmete A. Petrovi ja O. Kopluse poolt esitatud resolutsioonid:

1.

„Koda üldkoosolek võtab esitatud aruanded teatavaks ja kiidab koja sihtjooned ja tegevuse heaks, kuid rõhutab, et tööliskonna nõudmised sotsiaalkindlustuse laiendamiseks ja kutseühingute vaba tegutsemise võimaldamiseks nõuavad kiiret lahendamist.“

2.

„Tööliskoja üldkoosolek 14. nov. 1937. a. nõuab, et Vabariigi Valitsus arvestaks töölise suurt arvu meie rahvas ja tööliskonna

suurt osatähtsust riigi majandusel kui ka kogu riigi olemasolus ja selle kohaselt arvestaks ka Tööliskoja seisukohti.“

3.

„Tööliskoja üldkoosolek 14. nov. 1937. a. leiab, et Töötülide Lahendamise Seadus tuleks muuta selles mõttes, et 1) kutseühingutele antaks töötüli algatamise ja töölise esindamise õigus ja 2) et töötüli algatamine oleks võimaldatud kõigile, ka riigitöölisele.“

Õhtul oli korraldatud koja liikmeile ja kutsutud külalistele ühine eime, millest võttis osa ka hra sotsiaalminister O. Kask.

Koda sotsiaalpoliitilised algatused ja samad töölise huvide kaitseks.

Töötülide lahendamisel kutseühingutele esindusõiguse andmine. Töölise esindajad Riigihoidja juures.

Tööliskoja juhatase algatusel toimus 29. okt. ja 9. nov. Tööliskojas nõupidamine, millest võtsid osa Eesti Trükitöölise Liidu, Eesti Tekstiiltöölise Ühingu, Eesti Klaasipuhujate Ametiühingu, Eesti Meremeeste Liidu, Raudtee tee ja ehituse kuu- ja alaliste päevatöölise kutseühingu, Eesti Rätsepäätöölise Liidu, Eesti Nahatöölise Liidu, Eesti Keemia- ja Paberitöölise Ametiühingu, Eesti Autojuhtide ja Mototehnikute Ühingu ja Eesti Raudteetöölise ühisuse esindajad.

Nõupidamisel võeti vastu märgukirja tekst, millega hiljem ühinesid veel Eesti Kaevandustöölise Ühingu, Tartu Töölisühingute Keskkliit, ja valiti viieliikmeline delegatsioon selle esitamiseks Riigihoidjale.

Riigihoidja võttis töölise delegatsiooni vastu 16. novembril. Pooletisetunnilise vestluse kestel töölise esindajad selgitasid Riigihoidjale märgukirjas ülestõstetud ja teisi tööliskonna päevaküsimusi.

Delegatsiooni kuulusid Tööliskoja esimees Kurvits ja kutseühingute esindajad Uukivi, Saul, Maikallo ja Mihkelson. Riigihoidja lubas võtta kutseühingute esindamisõiguse andmise juba lähemal ajal kaalumisele.

Märgukirjas juhiti Riigihoidja tähelepanu sellele, et tööliskonnale pole vastuvõetavad töötülide lahendamise seaduses sundvahenduse põhimõte ja kutseühingute väljalülitamine töötülist töövõtjate esindajana.

Kutseühingutele esindamisõiguse andmine omab erilise tähtsuse sellepärast, et midu pole võimalik ületööstusharuline palgaolude korraldamine. Seniste kogemuste järele võetakse palgaolud korraldamisele neis käitistes, kus on töötüli otseselt tekkinud. Teistes käitistes jäävad palgaolud endisteks. Nii tekib palkade tasemes teatud ebahütlus, mis tööstuse huvidest lähtudes ja sotsiaalpoliitiliselt pole soovitatav.

Praeguse korra juures on ületööstusharuline töötüli algatamine peaaegu võimatu. Väikekäitistes on töölised otseselt tööandja mõju all. Töölised võivad väiketööstuses anda volitusi oma esindajatele väga keerulisel

viisil, mis teeb tegelikult töötüli algatamise võimatuks. Juhul, kui pisikäitise tööliskond koosneb ühest isikust, peab seaduse järele töötülide lahendamise komisjon asuma ka tema töötüli arutamata.

Sagedasti on töötüli üheks tähtsamaks töölise nõudeks kollektiivleping. Kehtivas kollektiivlepingute seaduses on tööliste esindajaks kutseühing või ühingute liit. Kuna viimased on töötülist välja lülitatud, siis osutub kollektiivlepingu sõlmimine jällegi tegelikult võimatuks.

Eeltoodud põhjustel nõuti töötülide lahendamise seaduse muutmist ses mõttes, et tööliste esindajateks loetakse töölisvanem või töölisnõukogu erilisel volitamata, kui neil on töötüli algatamiseks üldkogu otsus või kui töölisvanema poolt korraldatud kirjallikule ankeedile on antud vähimalt poolte tööliste allkirjad. Üldkogu võib volitada ka vastavat kutseühingut töölisti esindama. Käitistes, kus puuduvad töölisvanemad, on tööliste esindajateks üldkoosolekul valitud füüsilised või juriidilised isikud — s. o. ka kutseühingud.

Kui töötüli on tekkinud reas käitistes, loetakse tööliste esindajaks kutseühing või ühingute liit erilisel volitamata.

Samuti nõuti märgukirjas, et ka nende käitiste töölistel, kes olenevad otseselt riigi eelarvest, oleksid töötüli algatamise õigused. Seni puuduvad näiteks raudteelastel töötüli algatamise võimalused.

Ehitustööliste olukorra kindlustamiseks

koda on korduvalt pöördunud Sotsiaalministri poole. Nagu teatavaks saanud, on ministrium välja töötanud vastava eelnõu, mille eesmärgiks on haarata töökaitse ja sotsiaalkindlustuse eeskirjade alla uuesti majanduslikul teel teostatavate ehituste töölisti. Koda on eelnõuga tutvunud ja leidnud selle olevat vastuvõetava.

Autojuhtide õigusliku olukorra korraldamiseks

on Eestimaa Autojuhtide ja Mototehnikute Ühing välja töötanud vastavad põhilausead. Nende kaalumisele on asunud koja vastavad organid.

Käsitööstuskotta kuuluvuse küsimus.

Käsitööstuskoda on viimasel ajal hakanud oma liikmeks värbama ka kodutöölisi ja palgalise töøjõuta töötajaid isikuid. Kodutöölised üksikult ja kutseühingud on selles asjas korduvalt pöördunud koja poole, paludes astuda samme kodutöölise ja palgalise töøjõuta töötavate isikute arvamiseks Tööliskoja alla, leides, et Käsitööstuskoda on tööandjate koda. Kojas vastavad organid on asunud küsimuse lahendamiseks ettepanekute koostamisele. Lähemalt peatume küsimuse juures järgmises numbris.

Rongide liiklemine Vaivara-Narva vahel.

Tööliskojale on tulnud avaldus ligi saja allkirjaga, milles Narva linna elanikud, kes töötavad Sillamäel ja Viivikonnas Eestimaa Ölikonsortiumis, kurdavad, et tagasi sõites

töölt Vaivarast Narva peavad nad kasutama rongi, mis väljub kindla sõiduplaanita kella 16 ja 19 vahel. Seejuures tuleb sagedasti oodata rongi kuni 3 tundi. Pärast rasket füüsilist tööd see on seotud suure ajakaotusega.

Tööliskoda tegi nimetatud asjaolud teatavaks Raudteevalitsusele, et nimetatud rong pandaks käiku kindlatel kellaagadel ja nii, et Narva sõitvad töölised pärast töö lõppu võiksid seda kasutada ajakaotuseta, mis ka on sündinud.

Samas avalduses paluti koja esindajat tariifinõukogus astuda samme selleks, et nimetatud sõidul alandataks kuupileti hind viie kroonini. Selle küsimuse tariifinõukogus algatas Tööliskoja esindaja, kuid tagajärjetult.

Liht-, ehitus- ja sadamatööliste keskmiste päevapalkade küsimus.

Juba möödunud aastal Tööliskoda taotles kinnitusametis sadamatöölise keskmiste päevapalkade, millised teatavasti määratakse abiraha ja pensioni normide arvutamiseks, suurendamist. Tol korral ei olnud võimalik koja tegevuse lühiajalise tõttu ettepanekuid vastavate andmetega põhjendada. Nüüd on koda asunud varakult koguma andmeid liht-, ehitus- ja sadamatöölise keskmiste päevapalkade kohta, et need esitada kinnitusametile, kuna keskmised päevapalgad määratakse tihti tegelikest madalamatena.

Ühtlasi otsustati juhtida Maatöölise ja Väikemaapidajate Kojas tähelepanu vajadusele koguda samaseid andmeid põllutöölise kohta.

Vanemate tööliste küsimus.

Nagu teada, jäetakse kavatsetava vanaduse, töövoimetuse vastu ja järelejäanute kindlustamise seaduse alt välja vanemad töölised. Töölisvanemate kevadisel üleriiklikul konverentsil lubas sotsiaalminister nende olukorda lahendada eriseadusega. Vahepeal on küsimuse kohta võtnud vastu otsuseid rida kutseühinguid ja käitiste üldkogu koosolekuid. Nüüd on koja vastavad organid asunud koostama vanemate tööliste olukorra lahendamise ettepanekuid.

Tallinna Rahvamaja küsimus.

Teatavasti puuduvad Tallinna töölisorganisatsioonidel seni sobivad ruumid. On loodud sihtasutus „Tallinna Rahvamaja“, milline ostis Tõnismäel end. sotsialistlike tegelaste „Töölise Kodule“ kuuluva kinnisvara, kus asub praegu Kutseühingute Keskliit, üksikuid kutseühinguid, „Raha Sõna“, Tööliisspordi Liit, Tööliismuusika Ühing, mõningaid vähemaid organisatsioone, erakortereid, ärisid ja viinapood, kuid millised ruumid töölisorganisatsioonidele ei rahulda, nii et rida suuremaid ühinguid, nagu Eesti Tekstiiltöölise Ühing, Eesti Trükitöölise Liit j. t., on endale ruumid üürinud mujalt. Vajaline oleks asuda rahvamaja ehitamisele. Olemasolev projekt on puudulik. Nii ei sisalda ta isegi suurt koosolekute saali. Koosolekute saal on nähtud ette ainult 300 inimesele. Küsimus vajab aga kiiret lahendamist. Tööliskoja vastavad organid on asunud selles asjas ettepanekute koostamisele.

Loengud Ringhäälingus.

27. novembril s. a. toimus Ringhäälingus koja nõunik A. Renningu loeng „Töölise olukord Rootsis“.

19. detsembril s. a. kell 17 toimub peasekretär I. Rebase loeng „Haritud töölistest ja töölisharidusest“.

Uusi sotsiaalseadusi

A.-s. „Eesti Metsatööstuse“ tööliste tööõnnetuste vastu kindlustamise määrus.

näeb ette, et A.-s. „Eesti Metsatööstuse“ töölistele, kes metsa ülestöötamisel, väljaveol, laadimisel, parvetamisel ja teistel metsatöödel õnnetusjuhtumi läbi kannatanud, tasutakse raviga seoses olevad kulud ja abirahad Sotsiaalministeeriumi poolt õnnetusjuhtumi esimesest päevast alates. Nendeks kuludeks annab a.-s. „Eesti Metsatööstus“ Sotsiaalministeeriumile vajalised summad. Üldiselt aga tuleb kohaldamisele a.-s. „Eesti Metsatööstuse“ tööliste tööõnnetuste vastu kindlustamisel Põlütöölise õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise määrus (RT 12 — 1936).

RT 75 — 1937, art. 632.

Lõhkeainete hoidmise ja tarvitamise sundmääruse täiendamise määrus

näeb ette, et kivimurru-tööde jaoks kivimurdude pidajatel on lubatud hoida lõhkeainet vastavate pürotehnikute või minööride järelevalvel selleks eraldi määratud ruumes või lahtise taeva all.

RT 77 — 1937, art. 638.

Ülikoolide seaduses

õppekohtade nimekirjas on ette nähtud õigus-teaduskonnas sotsiaalseaduste professuur, mis seni puudus.

RT 78 — 1937, art. 641.

Riigiteenijate, -töölise ja õppejõudude haiguskindlustuse korraldamise määrus ja lisad.

Nimetatud määruks nähakse ette arstiabi- raamatu andmise kord (§ 1, 4), sisu (§2), andmete kandmine sellesse (§ 3), tervishoiu personaali poole pöördumise kord (§ 5), arstiabi- raamatu kasutamise kord (§ 6, 7, 8), arstiabi kasutamise kord ja ravikulude tagasimaks- mise kord (§§ 9, 11) jne. Lisades on toodud arstiabi- raamatu vorm (lisa 1), arstiabi tasu- normid (lisa 2), patenditud ravimite (lisa 4) ja ägedate nakkushaiguste nimestik (lisa 5).

RT 79 — 1937, art. 646.

Vaimuhaigetele, langetõbistele ja nõdra- mõistuslikele hoolekande korraldamise määrus

näeb ette hoolekandele võtmise teostamist ja hoolekande viiside muutmist (§§ 1—18) ja

Töölisvanemate ja Tööliiskoja valijameeste ülelinnaline koosolek Tallinnas

toimub 2. detsembril s. a. järgmise päevakor- raga: 1) aruanne koja tegevusest — esimees J. Kurvits, 2) kutseühingute korraldamine seadustega — ref. L. Johanson, 3) tööliste palganõudmistele lahendamise viise — ref. A. Petrov, 4) aruandeid ja koosolekul algatatud küsimusi.

RT 79 — 1937, rt. 652.

Raudteede valitsemise seadus

sisaldab muuseas eeskirju ka raudteeteenijate ja -töölise kohta.

Töölisi nimetab ametisse ja vabastab sel- lest vastava allaotuse (ameti) juhataja (§ 27). Töölised peavad olema vastavalt ette valmis- tatud. On nähtud ette ka ametioskuse eksa- miendiandmine (§ 28). Teenistuslik läbikäimine alluvate ja ülemate vahel peab toimuma allu- vuse korras. Ülem võib pöörduda küll alluva poole ka vahetult, kuid alluv peab seesugusel korral teatama oma otsesele ülemale (§31). Vahetuslik teenija või tööline ei tohi lahkuda enne asendamist. Liini ja veereva koostise korrashoiuga või rongide liiklemisega otseselt seotud teenijad ei tohi ülemuse loata ka vabal ajal oma elukohast lahkuda. Haigestumisest ja väsimusest peab viibimata teatama otse- sele ülemusele (§32). Raudteeteenijad vastu- tavad ühisel alusel teiste riigiteenijatega (§ 34) ja samuti kui töölisedki peavad tasuma nende süü läbi raudteele tekkinud kahjud (§ 35). Raudteeteenijale ja -töölisele võib raudtee maa-ala piirides anda kasutada tasuta maad (§ 36). Teenitusest lahkumisel raudteevalit- suse nõudel lahkuja on kohustatud ühe kuu jooksul nõude esitamisest vabastama teenis- tuskorteri, kusjuures aja eest, mis korteri ta- suta kasutamiseks veel järele jäänud, makse- takse korteriraha (§ 37). Seadus hakkab keh- tima 1. jaanuarist 1938 (§ 62).

RT 80 — 1937, art. 657.

Riigiteenijate tasude muutmise seaduse

näeb ette ametnike palku 30 astmes ja kahes elukalliduse rajas. Kõrgeimad palgad on 1. astmes kuus Kr. 360.— ja Kr. 340.—, mada- laimad 30. astmes Kr. 62.— ja Kr. 61.—. 1. astme palgad on tõusnud kuus Kr. 20.— ja 30. astmes Kr. 2.—.

RT 82 — 1937, art. 666.

Kinnitusnõukogu seaduse muutmise seadus

näeb edaspidiselt ette kinnitusnõukogu järg- mises koosseisus: Töökaitse ja Sotsiaalkindlus- tuse osakonna direktor, sotsiaalkindlustuse ju- hataja, vanem tööinspektor, Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse, Kohtu-, Majandus- ja Põllutöoministeeriumi ja Arstide Koja esin-

daja, viis kindlustusele kuuluvate tööliste ja kaks eratööandjate esindajat (§ 2). Edaspidi kõik kinnituskogu liikmed ja protokolliga saavad koosolekute eest tasu (§ 8).

RT 82 — 1937, art. 667.

Tööliste haiguse ja tööõnnetuste vastu kindlustamise maksuvõlgade sissenõudmisel võetava lisaraha seadus

määrab võlgnikelt võetava lisaraha 5%-ie sissenõutavast summast ja näeb ette lisaraha kandmist sissenõudva asutuse ja Sotsiaalministeeriumi arvele.

RT 82 — 1937, art. 668.

Riigiametnike ja vabateenijate koosseisud on nähtud ette

RT 83 — 1937, art. 680—692.

I. R.

Sadamate seaduse

5. peatükk sisaldab eeskirju sadamatöölise kohta. Selle järgi võivad sadamas töötada ainult need isikud, kes on registreeritud sadamakapteni juures. Sadamatööliseks võib sadamakapteni registreerida ainult isiku, kes on elanud vähimalt aasta sadama asukoha või selle naabruse omavalitsuse administratiivpiires. Registreerimine toimub teedeministri määruses ettenähtud alustel ja korras (§ 43). Kuid teedeminister võib seda tähtaega ka lühendada ja lubada registreerida ka teisi isikuid kui eespool tähendatud (§ 44). Keelatud on töötamine isikutel, kes korduvalt karistatud varguse või salakaubaveo eest või kes korduvalt rikkunud tolliseadust (§ 45). Sadamakaptenil on õigus kõrvaldada töödelt isikuid, kes ei vasta eeltähendatud nõuetele (§ 46).

RT 84 — 1937, art. 6957.

Riigi ehitusettevõtte „Ehitaja“ põhimäärusega asutatakse nimetatud ettevõtte, mille ülesandeks on riigiehitiste projekteerimine ja püstita-

mine ning kapitaal-ümberehituste teostamine (§ 1). Töökaitse seaduste suhtes allub ettevõtte eraettevõtete kohta kehtivaile eeskirjadele (§ 9), järelikult ei allu töölised pensioniseadusele (§ 10), kuid nad on kindlustatud õnnetusjuhtumite vastu ja kuuluvad haiguskindlustusele ühistel alustel tööstuslike erakäitiste töölistega (§ 11).

RT 86 — 1937, art. 712.

Tööstusõpilaste pidamise määrus

näeb ette, et kui käitise valdaja või tegelik juhataja soovib pidada tööstusõpilasi, siis tuleb tal esitada vastav soovivaalduks kohalikele tööstusametile (§ 1). Tööstusamet on kohustatud enne loa andmist kontrollima, kas käitis vastab vajalikele nõuetele ja kas käitise valdaja või tegelik juhataja on suuteline tööstusõpilasi õpetama ja kasvatama ja kas käitises on vastaval määral meistreid, õppinud töölisi või muid eriteadlasi (§ 2). Vajaduse korral tuleb tööstusametil ses suhtes ära kuulata ka vastavate kodade (Kaubandus-tööstus-, Käsitööstus-, Kodumajandus- ja Tööliskoja) arvamine (§ 3). Loa saamiseks antakse vastav tunnistus (§ 4), mis tuleb käitises nähtavale kohale üles panna (§ 5). Luba tuleb nõutada ka sel juhul, kui õpilaste pidamisele on asutus enne käesoleva määrule kehtimihakmist (§ 6). Määrus hakkab kehtima 1. jaanuaril 1938.

RT 87 — 1937, art. 722.

Valitsemise korraldamise muutmise seadusega

likvideeritakse Teedeministeeriumi Avalike Tööde Osakond, kelle ülesanded 1. detsembrist 1937. a. lähevad üle Sotsiaalministeeriumi Sotsiaalkindlustuse ja Töökaitse Osakonnale.

RT 90 — 1937, art. 737.

J. R.

Käitiste elu

Tallinnast

A.-S. A. M. Lutheri tööliste üldkogu koosolek

peeti 28. novembril 1937. a.

Koosoleku päevakorras oli muuseas peasekretär I. Rebase kõne: majanduse kohustused tööliskonna vastu, samuti oli päevakorras Bedaux' sissekannete aluste muutmiseks ja palkade kõrgendamiseks töötüli algatamine. Kõnelejal avaldati elavalt poolehoidu.

Käitise juhatus pidas sel puhul vajaliseks töölistele seinakuulutuste kaudu teatada järgmist:

„Juhul, kui käitistes üksikud isikud peaksid tekitama töötüli ja sellega rikkuma vabriku valitsuse ja tööliste head vahekorda, võib vabriku valitsus edaspidi olla sunnitud vabatahtlike toetuste andmisest, nagu võimalik jõulupuuraha, üldine palkade tõst-

mine jne., loobuma. Vabriku valitsus on alati püüdnud suhtuda tööliskonnale heatahtlikult ja kavatseb seda teha ka edaspidi ning hoiatab seepärast töölisi ettevaatamatute otsuste langetamise eest, missuguseil mingil juhul ei või olla häid tagajärgi.“

Koosolekul vastuvõetud otsustes toonitati, et tööliskond tahab veel anda võimalust käitise juhatusesele tema lubaduse kohaselt üldiseks palkade tõstmiseks, mispärast jäetakse töötüli algatamise küsimus otsustamata järgmise üldkogu koosolekuni. Ometi leidis koosolek, et käitise juhatus hoiatus tööliskonnale töötüli algatamise puhul pole põhjendatud. Kui aga käitise juhatus leiab heatahtlikku suhtumist tööliskonnale selles, et 1934. a. jõulupuuru raha hiljem arvestati palgalise puhkuse tasuks, siis kannab suhete halvenemise eest vastutus ainult käitise juhatus ise. Konstateeriti koosolekul, et käitise dir. Irschiku seletus,

nagu oleks töölistekond rahul Bedaux süsteemiga — pole õige. Eitavale seisukohale asuti Lutheri N. M. K. Ü. suhtes, mille tegevus ja põhikiri pole töölistekonnale vastuvõetav. Pikkalt sõeluti kaht töölistekogu liiget, kes N. M. K. Ü. tegevusest aktiivselt osa võtavad. Edasi peeti tarvilikuks, et Vabariigi Valitsus elukallidust ja üüride tõusu pidurdaks.

Koosolekul räägiti, et rotid on käitises söönud tööliste palituid, kuna käitis kahjutasuks maksab vaid 5—10 kr., soovitades neist teha joped.

Koosolekust võttis osa üle 350 töölise. Võorastav on, et kaiks päeva pärast koosolekut vallandati käitises koosoleku juhataja Kingisepp, kes vaheaegadega juba 1905. a. töötab käitises.

Riigi Sadamatehastes

räägitakse omapärasest „aritmeetikast“ aja- ja päevatöölise palga arvutamisel.

Palga arvutus sünnib tunnitasu alusel, kuid selle juures tarvitatakse isesugust „tehnikat“. Näiteks kui töölise tunnipalk on 23 senti ja ta on töötanud 104 tundi, siis ühel juhul on 23 sendi korrutamise 104 tunniga annud lõppsummas kr. 23,91, peaks aga olema kr. 23,92. Üks sent on töölise kahjuks. Teisel juhul on see summa sama tundide arvu juures koguni 23,88, tähendab — 4 senti töölise kahjuks; kolmandal juhul 23,89 — 3 senti töölise kahjuks jne. Andmed on mustvalgel palgaraamatusse sisse kantud. Sama nähtus kordub ka tükitöö hinna arvestamisel.

Kuna asi isendast on tühine, siis loomulikult töölised ei lähe seda selgitama. Tehastes töötab aga üle 600 töölise ja sel moel neist „eksitud“ sentidest võib koguneda isegi kenake summa.

Vennad Toferi tööliste palgavõitlus.

28. oktoobril pidasid V-d Toferi töölised üldkogu koosoleku, mis tuli kokku E. Tekstiiltöölise ühingu ruumidesse Niguliste 13. Üldkogu püstitas 25% palgakõrgenduse nõudmise. Arutati ka vähema tähtsusega küsimusi. Koosolekul kõneles Töölistekogu peasekretär I. Rebane meljakümnetunnilise töönädala küsimusest tekstiiltööstuses, mis võeti vastu tugeva aplausiga.

Et töölistekogu ja tööandja vahel mingit kokkulepet ei saavutatud, läks palganõudmine töötülide lahendamise komisjoni arutada. 10. novembril tulid mõlemad pooled komisjoni kokku. Tööandja väitis, et palganõudmisele olevat võimatu vastu tulla, sest vahepeal, s. o. pärast viimast sundotsust moodunud aasta kevadel, käitise juhatus olevat tööliste palku kuuel korral parandanud. Esitatud andmetes palkade kohta taheti teostada, et Toferi tööliste palgad on kõrgemad üleriiklikust keskmisest ja mitte madalamad kui näit. Balti-Puuvillas. Sellele „töestusele“ vaidles vastu töölistekogu, kes tõi omapoolsed andmed tööliste palkade kohta, mis kohati on Balti-Puuvilla tööliste palkadest kuni 30% madalamad, vaatamata sellele, et tööandja vahepeal pool tosinat kordi palku on tõstnud. Palku oli parandatud veel vähemaltel töölistgruppidel ja sedagi sendihaaval, ka oli tõstetud sendi võrra põhipalku ristpoolijail ja korrutajail, kes aga tükitöölisena sellest

mingit osa ei saanud. Terve rida päevatöölisi, kes langesid ka selle sendi alla, töötavad aga sõna tõsisest mõttes tükitöölisena.

Kuigi mäis selge olevat, et „lepitus“ nurjub, lükkas komisjon asja edasi, et „pooled omavahel koikku lepiksid“. Nädalane mõtlemisaeg kulus omapärase ettepanekute tegemiseks töölistekogule. Esimeseks ettepanekuks oli see, et töölistekogu loobugu palganõudmisest (nagu oleks palgaküsimuse otsustamine puht töölistekogu asi). Asi seisib niimet selles, et tööandja pooldavat palkade ühtlustamist kogu tööhuru ulatuses. Tekstiiltöösturite ühingul olevat selleks kindel kavatsus ja olevat kahtlust, et kevadel teostamist leiab ühtlustamine. Seesugusel juhtumil tööandja olevat nõus palku nivelleerima, kui nad on madalamad teistest tekstiilkäitiste palkadest! Teiseks põhjuseks, mis pärast töölistekogu peaks loobuma palganõudmisest, olevat asjaolu, et tööandja vastasel korral paratamatult peab käitises ette võtma „ratsionaliseerimise“, kusjuures tuleks vallandamisele 20—25 töölise. Kolmandaks aga, kui töölistekogu tööandjale tõepoolest vastutulekut näitab, kingib tööandja jõuluks igale töölisele kümme krooni!

Mõistagi, et need ettepanekud ei suutnud viia lepitusele. Teiskordsel komisjoni istungil lepitus ebaõnnestus ja komisjon asus sundotsuse tegemisele. Seepeale asus tööandja kõhke „sanktsioonide“ rakendamisele, s. o. tööpinge tõstmisele. Vallandati esialgselt 16 „halba“ töölise. Sealjuures teatas tööandja igale vallandatud töölisele, et vallandamine olevat paratamatu, kuna töölistekogu „kangetaelselt“ jäänud palganõudmise juure, ja seetõttu jäävat töölised ka jõulupühiks 10-kroonilisest pühadekingist ilma!

Samuti esitati töölistekogule uued tükitöö hinnakirjad 3 ja 4 teljega töötamiseks, kus seniseid tariife alandatud üle 20%. Töölistekogu sellega ei nõustunud, vaid kutsus kokku üldkogu koosoleku, kes nõukogu tegevuse heaks kiitis ja otsustas jääda esitatud nõudmise juurde.

Töötülide lahendamise komisjon otsusega 30. novembrist s. a. tõstis naistööliste palku, väljaarvatud ühttöölised 5%, kusjuures juhul, kui käitis peaks üle minema 3—4 teljega töötamisele, on lubatud tariife vähendada, kuid nii, et 3 teljel töötamisel tööline teeniks vähemalt 15% ja neljal teljel töötamisel vähemalt 20% enam, kui komisjoni otsusega tõstetud tariifide puhul. Otsus jõustus 16. detsembril s. a. ja kehtib 1. aprillini 1938. a.

Selle otsusega komisjon on avanud tee „ratsionaliseerimisele“ tekstiiltööstuses. Töölised arvavad, et telgede arvu suurendamine pole praegu tehniliselt võimalik ja masinad vajavad remonti. Tööline.

Olukord tekstiilkäitistes.

Eesti Tekstiiltöölise Ühingu Tallinna osakonna usaldusmeeste ja töölivanemate koosolekul kanti ette aruanded tekstiilkäitiste olukorrast Tallinnas.

„Transiitos“ on 68 töölise. Kuna seni on töölisi võetud juure, siis nüüd tahetakse üks vahetus töölisi vallandada ja tõmmata

tehnilist personaali kolkku. Kangrusaali palku on ühtlustatud. Tükitööl teenivad töölised 35—40 senti tunnis, päevatööl 20—25 s. t.

„Rauaniidis“ on 237 töölist. Tööliste arv on jäänud püsima. Apretuuri-osakond ja värvikoda töötavad 4 päeva nädalas. Riidekudumiseosakond on töötanud 7 kuud 6 tundi päevas. Nüüd töötatakse täie tööajaga 3 vahetuses. Töölised esitasid vabriku valitsusele palgakõrgendamise nõude, millele ei tulnud vastu. Lubati garanteerida, et alla 2,4 krooni päevas ei teenita. Edaspidiselt ei maksta töölitele enam palka siis, kui nad töö vähesuse pärast saadetakse koju. Seni makseti päevad välja, kui töölised seda nõudsid. Laupäeval käitise üldkoosolekul seati üles töölisnõukogu kandidaadid.

Schocheri värvimise tööstuses töötab 80 töölist. Kõik töölised on päeva- ja kuupalgalised.

„Tekstilaanas“ töötab 42 töölist 2 vahetuses. Tööd jätkub 1. detsembrini. Alates 1. detsembrist hakatakse töötama 5 päeva nädalas ja 6 tundi päevas. Lühendatud tööajaga töötamine võib kesta kaks kuni kolm kuud. Tööliste palganõudmisele tuldi osalt vastu ja tõsteti palku 5—6 protsenti. Esimese kategooria töölisele on alammäärana igal juhtumil kindlustatud 2,56 kr. ja teisel kategoorial 2,16 kr. päevas. Tunnitasud on 27—36 sendini ja kuuteenistus kõigub 55—80 krooni vahel. Keskmiseks kuuteenistuseks on 60 kr.

„Kuduris“ töötab 78 töölist. Tööpäev on lühendatud 6 tunnile. Poolijad töötavad 8 tundi päevas. Lühendatud tööajaga töötatakse jaanuarini. Päevatöölised saavad 170—220 senti päevas. Tükitöölised teenivad umbes 45—48 kr. „palutskas“.

„Bertoonia“ töötab üle 30 töölise ja tunnipalgad on 10—20 sendini. Uusi töölisi võetakse järjest juure ja vanu vallandatakse. Õmblejad nõudsid palka juure. On lubatud tõsta tunnitasusid 15 sendilt 18 sendile.

„Balatovi“ tööstuses töötab 15 töölist. Naised teenivad 18—20 senti tunnis, mehed 35—38 senti. Tööruumid on ebasobivad. Pärast jõulu tahetakse töölise arvu suurendada.

Vinterfeldi tööstuses töötab 28 töölist kahe vahetusega. Tunnitöödel maksetakse 20 senti tunnis ja tükitöödel teenitakse 20—30 sendini.

Linna käitistes

ja organisatsioonides algab talvine tegevuse hooaeg. Mõnes käitises lähenevad töölisnõukogude ümbervalimised, kuna teistes toimuvad need kõige hiljem talvekuudel.

Gaasi-veevärgikäitises peeti 17. novembril töölise üldkogu koosoleku, mille päevakorras oli töölisnõukogu aruanne ja ümbervalimisega seoses olevad küsimused. Koosoleku juhatajaks valiti Aasa ja protokollijaks Joala. Aruandega esines nõukogu esimees J. Villart, kes märkis, et palgakõrgenduse nõudele linnavalitsuse vastutulematuse tõttu on järgnenud töötulide lahendamise komisjoni sundotsus. See kõrgendus ei vasta küll kaugelki elukalliduse tõusule, kuid praeguses olukorras muu lahenduse viis on võimatu.

Koosoleku poolt tehakse ettepanek nõuda poole kuu palga suuruses lisapalka jõuluks.

Valiti valimisi korraldava komisjon.

Elektrijaama töölise nõukogul on kavatsus lähemal ajal pidada töölise üldkogu koosoleku seoses nõukogu ümbervalimisega.

Trammitöölise nõukogus peeti töölise üldkogu koosoleku 24. novembril. Päevakorras palganõude aruanne ja Tööliskoja peasekretäri I. Rebase kõne tööliskonna päevaküsimusist.

Ehitusosakonna käitises lõpeb töötulide lahendamise komisjoni sundotsus 31. detsembril k. a., misjärel nõukogu kavatses pidada töölise üldkogu koosoleku juhtnõuade ja volituste saamiseks uueks kokkuleppeks palganormide ja palga kõrgenduse küsimustes.

T. Omav. Tööl. ja Teenijate Üldühingu korraldusel toimus suurem kõnekoosolek 29. novembril, Pritsimajas, kõnelesid Tööliskoost A. Rening, H. Isküll; H.-kassade Liidust L. Johanson.

A.-s. Balti Puuvilla

käitise töölise peakoosoleku (teiskordselt) toimus 7. novembril k. a. kino Arsi ruumides. Koosolekut juhatas käitise tööline R. Väinö, protokolliis R. Nilk. Koos oli 434 töölist.

Töölisnõukogu aruande ja muljed Klaipe-Riia reisist kandis ette töölisvanem A. D. Aruandest selgus, et möödunud aasta on olnud töölisele ja töölisnõukogule üks raskemaid n.-n. käitise ratsionaliseerimise tõttu, mille vastu töölised põhimõtteliselt pole kunagi olnud, kuid nad peavad saama ka sellest kasu. Ratsionaliseerimine rajatagu tehnikale ja mõistusele, aga mitte töölise tööpinge suurendamisele.

Nähtavasti arvati seni, et tööline on alaväärtuslik olevus tööturul, kelle turjale võib laduda mitu koormat. Vähe sellest, isegi väiksemate „võimukandjate“ poolt tahetakse tööjõu kõrval ka töölise ihu oma ihade ohvriks jne. Kõigele sellele aga peaks tulema kord lõpp. On vaja endid ühendada, et olla vastu kapitali survele ja päästa õiglus kaosest.

Käitise ambulatooriumi on pika nõudmise peale kohale toodud kõrguspäikeseparaat, ambulatooriumi apteeki on palgatud rohu-teadlane ja arst alustab haigete töölise vastuvõtmist ka enne lõunat, mida seni korduvalt nõuti.

Töölistel jätkub tööd seniselt uue aastani ja arvatavasti ka edaspidi.

Koosolek, ära kuulanud aruanded ja Klaipe-Riia muljed, tunnistab tarviliseks, et käitises kasutatakse ära samad töömetsodid ja et töölisele antaks samad õigused ja soodustused kui need on külastatud käitistes, ja et kiirendatult teostataks: 1) et kuduajal puhastaks valmiskangad ja poolid, s. o. kude, toodaks kätte eritöölise poolt, 2) et muretsetaks töölisele riiekapid, eriti kiire korras söögi- ja pesuruumid toimuses kraasimise jaoskonnas; 3) et lahendataks töölise rahvamaja küsimus, 4) et ventilatsiooniseadete muretsemisele igas jaoskonnas pandaks suuremat rõhku ja see teostataks, 5) et praakimise jaoskonnas senise n.-n. primitiivse töötamise asemele (praakijail) võetaks tarvitusele meetod külastatud käitiste esikujul ühes meetrimõõtjatega, mis on õiglasem kuduajale kahe vahetusega

töös, 6) et 4 teljega töötamine jäctagu iga töölise otsustada, 7) et käitumine käitises muutuks viisakaks ja õiglaseks ka tööde jagamisel, 8) et seisutunnid tasutaks töölistele, kelle teenistus läheb kaotsi mitte neist olenevaid põhjusil, keträjail tõstetaks töötasu ja lõpuks töölisi haigestumiste korral ei vallandataks, nagu on praegu vanemate tööliste suhtes.

Edasi koosolek pidas tarviliseks tööaja lühendamise 40 tunnile nädalas, 48 tunni tasu maksmisega. Edasi nõuti koosolekul elukalliduse tõusu pidurdamist ja seaduseandlikul teel vanade tööliste olukorra lahendamist, kes jäävad välja kavatsatud vanaduse, invaliidsuse ja järelejäänute kindlustuse seaduse alt. Viimases asjas on esitatud ka märgukiri sotsiaalministrile.

Käitise tööliskogu valimised toimusid 19. novembril 1937. a

Edasi olgu käitise elus juhitud tähelepanu järgmisele asjaolule. Tööliskogule esitati kellegi naistöölise poolt kaebus, et keegi poolmeister on teinud talle kõlvatu ettepaneku. Kui aga ta sellest on keeldunud, viidud ta teise jaoskonda ja talle on antud halvem töö. Kuigi asjaosaline poolmeister pärast seda kui tööliskogule asi oli saanud teatavaks ja juhtum tööliskonnas tekitanud ärevust, palus ühe nõukogu liikme juuresolekul naistööliselt vabandust ja lubas edaspidi seesuguseist ettepanekuist hoiduda, siiski tuleb see juhtum kinni naelutada. Asja kohta ja üldse halva käitumise kohta, eri-vähemusrahvusest meistrite poolt, alustas juurdlust politsei, mille tulemusel vallandati 5 meistrit ja käitise arst dr. Laane.

Ketrusosakonnas tuleb vallandamisele 70 töolist, kuna lõnga tellimised Saksamaale olvat ära jäänud.

Tallinna tiseritel oli november organiseerimiskuuks. Sel puhul peeti Eesti Mööbelseppade Kutseühingu korraldusel 7. ja 28. novembril ülelinnalised tiserite koosolekud, kus vastavate kõnelejate poolt leidsid käsitamist tööliskonna organisatsioonilised kui ka seaduseandlikud küsimused. Koosolekutel kõnelesid: I. Rebane, A. Renning ja J. Mihkelson.

Tartust

Informatsiooni Tartu käitistest.

Tartu tööinspektor kutsus Tartu töölisvanemad ja nõukogu liikmed enda juure käitistest informatsiooni andmiseks. Kohale oli ilmunud üle 75% kutsutuist. Koosolek kestis üle kolme tunni.

Koosolekul sõnavõttudest ilmnas, et töölisvanemate õigustatud nõudmisi ja tööinspektori ettekirjutusi täidetakse visalt või ei täideta üldse. Väga palju on puudusi just ventilatsiooni alal: ventilaatorid puuduvad, või on liialt väikesed, mistõttu need ei täida küllaldaselt otstarvet. Selle tõttu tööstuste õhu puhastamine tolmust ja mürgistest aurudest toimub peamiselt tööliste kopsude abil. See aparaatuur on küll iseenesest väga hea ja odav, ainult töölised kurdavad, et tervisele

tegevat liiga. Ja seda kinnitab väga selgesti ka haiguste statistika.

Linnavalitsuse ehitustöödel tööliskogule ei antavat tööliste nimekirja õeldes, et käige ise läbi ja küsige igahelt ta nimi. Töölised on aga üle linna laiali, pole teadagi, kus nad kõik on, selle tõttu on täiesti võimatu nimestikku sel teel kokku seada. Ka pole tööliskogu jaoks ruumi, kus ta võiks oma koosolekuid pidada ja töölisi jutule võtta. Kas tõesti ei peaks leiduma linnavalitsusel, kes valitseb 60.000 elaniku üle, ruumikest, kus kolm meest vahest nädalas tunniks või kaheks võiksid oma pead kokku pista koosoleku pidamiseks?

Omapäraselt talitab o.-ü. „Rool“ oma bussijuhtidega, lastes neil oma ajast bussil puhastada ja korraldada. Nii peavad eeltähendatud iga päev vähimalt üks tund enne ametlikku tööaega kohal olema korraldamiseks, mille eest keegi midagi ei maksa. Vormiriituse kandmine on tahetud teha kohustusli hulk töölisi jätta palgalise puhkeajata, sellega, kindla vastuseismise peale on suviriietus siiski ettevõtja poolt muretsetud.

Raskusi on juudi ettevõtteis juudi pühadega, millal tööd ei tehta, mis tahetakse aga tööliste välja maksmata jätta, isegi ilma ette teatamata. Mõnes kohas on suudetud siiski tasu nende eest välja nõuda.

Kammivabrik „Estico“ mehed kurtsid, et tööinspektor on annud puhkeaja seaduse kohta seletuse, mis on võimaldanud ettevõtjal hulk töölisi jätta palgalise puhkeajata, sellega, et osa töölisi on vallandatud ja siis paari päeva pärast tagasi võetud töösse uute töölistena. Küsimuse kohta vaata lähemalt käesolevas numbris nõuande-nurgas küsimus 62 all.

Oleks soovitav, et ka teised tööinspektoriid säärased koosolekuid korraldaksid, nagu neid nüüd otseselt võimaldab ka uus tööinspektsiooni seadus.

O. K.

„Tartu mehaanilise puutööstuse“ tööliste

Üldkoosolek peeti 11. nov. Koosoleku tähtsaks küsimuseks oli uue sisekorra määrustiku kohta seisukoha võtmine. Koosolek leidis selles mitmeid paragraafe, mis on töölistele vastuvõtmatud. Määrustiku kava järgi seisaks töölistel sees kuue päeva palk. Käitise vastutav juhataja seletas, et käitise administratsioon ei jõudvat koostada palgatabeleid. Koosolek leiab, et etteoodud põhused ei ole küllaldased, kuna käitises töötab ainult 37 töolist, administratsiooni aga kuulub kolm isikut, kellele ei tohiks üle jõu käia palga arvestamine.

Üldkogu asus seisukohale, et palk tuleb maksa viivitamatult iga nädala laupäeval. Edasi nõutakse töölistele suitsetamistuba, kuna hiljuti keelati suitsetamine käitises ja käitisel puudub eriruum, suitsetamine on lubatud õues. Samuti nõutakse käitisel tervishoidlikku korda ja puhtust, mis jätab palju soovida.

Juhul, kui tööline saadetakse töödele väljaspoole Tartut, nõutakse, et maksetaks 30%

palgale lisatasu. Käitise juhatus neid nõudeid kaaludes jõudis lõppeks otsusele, et peak tuleb maksa iga kahe nädala järele ja palga arvestamiseks määratakse kolm päeva, teistes töölise nõuetes lubas käitise juhatus täies ulatuses vastu tulla.

Tööd käitises jätkub ja käitise juhatuse seletuse järgi lähemal ajal vallandamisi ei ole karta.

E. P.

Tartu Töölisühingute Keskliidu korraldusel peeti 25. nov. s. a. Tartu töölisvanemate ja kutseühingute tegelaste järjekorraline koosolek, millest võttis osa 50 inimese ümber.

Päevakorras oli Tööliiskoja ühistegevusinstruktor H. Isküll'i kõne töölise ühistegevusest. Kõneleja oma pikemas ettekandes rõhutas töölise organiseerimise vajadust majandusliku olukorra parandamise eesmärgil. Organiseerimine peab arenema kutseühinguliselt — palgatöstmise eesmärgiga ja tarbijate ühingute kaudu — elukalliduse vastu võitlemiseks.

Ettekandele järgnesid elavad läbirääkimised ning lõpuks võeti ühel häälel vastu otsus, millega tunnistati töölise ühistegevuse organiseerimine väga vajaliseks.

Edasi keskliidu sekretär selgitas töölisvanemate osatähtsust töölise organiseerimise asjus.

Selles võeti samuti vastu otsus, milles tehti töölisvanemaile moraalseks kohustuseks oma käitise töölise organiseerimises avaldada suuremat aktiivsust.

Tartu linna ehitus- ja ehituse korrashoiu käitistes on töölise tunnipalgaks: alatistel meestöölistel 23—28 snt., hooajatöölistel 22—30 snt., tükitöö alusel 30—38 snt. ja naistöölistel 16 senti.

Nurinat tekitab töölise hulgas hooajatöölisele perekonnaabiraha mittemaksmine, kuigi nende hulgas on töölisi, kes on töötanud samas käitises aastaid. Töölisnõukogu on küll selle nähte kõrvaldamiseks samme astunud käitise juhatuse ees, kuid erilisi tulemusi pole see annud.

Samuti pole käitise juhatus võimaldanud töölisele koosolekuks ruume, mis raskendab ka töölisnõukogu tegevust.

Tartu töölise koosolek.

Tartu töölisühingute keskliidu korraldusel peetud ülelinnalisel töölise koosolekul võeti vastu rida otsuseid, milleles tunnustati, et viimasel ajal on olnud tagasikiskumisi töölise õiguslikus olukorras. Ehitustöölisel ei peeta enam kinni kaheksatunnilisest tööpäevast. Ületunde tehakse selles tööstusharus väga palju. Üks osa ehitustöölisi, kes töötavad majanduslikul teel tehtavatel tööd, on jäänud müüd välja riigikohtu seletuse tõttu töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse seaduste alt.

Töölise õiguste kaitseks tuleks kindlustada kaheksatunniline tööpäev kõikidele töölisele ja piirata ületundide tegemist. Tööaega tuleb lühendada, pidades silmas üldist

40-tunnilise töönädala nõuet. Ehitustöölised peaksid kuuluma töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse seaduste alla. Hooaja- ja kodutöölised peaksid kuuluma haiguskindlustuse alla kogu aasta kestes. Kodutöölise praegust õiguslikku olukorda tuleks parandada.

Töölisel peaks olema vaba töövõitluse võimalus oma kollektiivlepingute kindlustamiseks. Vanaduse ja invaliiduse ning tööpuiduse vastu kindlustamine tuleks panna maksma kõikide töölise kohta.

Narvast

Kreenholmi töölise võit Riigikohtus.

Nagu teada, tõstis töötulide lahendamise komisjon suvel Kreenholmi töölise palku 8%, seletas aga hiljem, et see 8%-line tõstmine ei käi iga üksiku töölise kohta, vaid et seda võib käitise juhatus jaotada oma äranägemisel nii, et mõned töölised saaksid enam palka juure kui teised, mõned aga sellest võiksid üldse ilma jääda.

Töölised andsid selle seletuse peale protesti sotsiaalministrile, nõudes, et kõik töölised saaksid ühtlase palgatõusu osaliseks, ja seletades, et komisjon hilisema seletusega on muutnud algset otsust, mis oli astunud sundjõusse. Minister jättis protesti tagajärjeta, mille peale töölisnõukogu esitas ministri otsusele kaebuse Riigikohtule.

Riigikohtus 5. novembril tühistas ministri otsuse, seletades, et komisjon ei ole üldse õigustatud oma otsuste kohta andma hilisemaid seletusi.

Riigikohtus oli arutusel veel teine Kreenholmi tööliskonda puutuv küsimus, mis lahenes tööliskonnale soodsalt.

Pärast töötulide lahendamise komisjoni otsust 8%-lise töölise palkade tõstmise kohta püüdis käitise juhatus üle minna 4-ja teljega töötamisele, mille suhtes töölised esitasid eitavale seisukohale. Tööinspektor ei kinnitanud 4-jal teljel töötamise tükitöö hinnakirju, kuna need ei näinud ette tariifide tõstmist $\frac{1}{3}$ + 8% võrra. Seni töötati Kreenholmis 3 teljel. 4-jal teljel töötamine oleks pidanud nimelt kaasa tooma tükitöö tariifide tõstmise ühe telje tariifide võrra. Käitise juhatus ei jäänud selle töööinspektori otsusega rahule, vaid kaebas edasi Sotsiaalministeeriumi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonnale, kes kaebuse jättis tagajärjeta. Direktori otsuse peale kaebas käitise juhatus edasi Riigikohtusse, kes samuti jättis kaebuse tagajärjeta.

Nii on lahenenud Kreenholmis nelja telje küsimus esialgselt töölise kasuks. Käitis ei saa asuda töötama neljal teljel käitise poolt väljatöötatud tariifide alusel või peab selleks 3 telje tariife tõstma $\frac{1}{3}$.

Linavabrikust.

2. ja 3. novembril s. a. toimusid Narva Linavabriku töölisnõukogu ümbervalimised. Töölise üldarv oli 1358. Valimisest võttis osa 1032 töölise. Töölisnõukogu on 7-liikmeline.

Valimise tagajärgedest selgus, et vanu töölisnõukogu liikmeid oli tagasi valitud 4, ja nimelt: Süda, Friedrich; Tilk, Arnold (Tööliskoja liige); Trigman, Robert ja Ankrovitš, Vladimir. Uued: Kostjuško, Leonid; Mets, Peeter ja Tenisson, Viktor. Valimisprotokollid ja materjalid on saadetud jaoskonna tööinspektorile.

A. T.

Narva rahvamajadest.

Narva Linavabriku 1400-päisest tööliiskonnast üks kolmandik on leidnud oma eluaseme vabriku rajoonis asuvas kasarmuis, mis on tihedalt surutud käitise ümber.

Ülejäänud suurem osa tööliiskonnast on laiali paisatud linna agulisse kilomeetrite taha. Sestõttu on töölistel vabal ajal üksteisega kokkupuutumine ning ühised kooskäimise võimalused väga piiratud.

Kahtlemata on aga niisugustel kooskäimistel väga suur tähtsus, just tööliiskonna üksmeele ja ühistunde kasvatamises.

Seda üksmeele kasvatamise suunda arendab ka kutseühing, aga ka selle ruumid asuvad eemal tööliste eluasemest.

Käitise rajoonis töölistel vabal ajal üheks kooskäimise kohaks on nn. „Tööliste Rahvamaja“, kui seda sõna tõsiselt mõttes üldse selena saab võtta.

Rahvamaja ruumideks on käitise valitsuse poolt antud kasutada osa ühest vanast puukasarmust. Ruumid asuvad teisel korral. Alumnisel korral elavad üürikortereis tööliised, seepärast on pidude korraldamiseks ruumid kõlbmatud. Säilinud „vanast ajast“ on küll ka näitelava, ühes osa lavamööbliga, kuid nüüd kasutatakse seda veel vaid mõne lastetenduse andmiseks, kohalike vene näiteringide poolt.

Päeval on ruumid lasteaiaks kasutada.

Suuruselt on need mahutanud tööliste üldkoosolekuil täiskülituina kuni 1000 inimest.

Rahvamaja tegevust, mis piirub vaid raamatukogu, lugemislaua ja mõningate mängude korraldamisega, juhivad tööliste üldkogu poolt valitud juhatus koos revisjonikomisjoniga.

Tegevuskapital koosneb vabrikuvalitsuse poolt antavast toetusest Kr. 100 suuruses aastas.

Peamiselt on seda kasutatud raamatukogu suurendamiseks. Praegu on kogus üle 600 köite.

On arusaadav, et sellastes tingimustes ja sellaste väikeste aineliste võimaluste juures ei suudeta midagi erilist saavutada, aga ometi näeksid tööliised heameelega, et piütaks midagi teha tööliste iseteadvuse ja haridusliku tasapinna tõstmiseks. Tööliste rahvamajade ja kutseühingu vahelises tihedas koostöös võiks siiski saavutada palju enam sellist, mis pakub praegune rahvamaja oma tegevuses.

Suurt rõhku tuleks panna just loengute ja kursuste korraldamisele, sest seda võimaldada võiks ka praegused viletsad ruumid.

Ei saa ütelda, et ka teistes Narva suurkäitiste tööliste rahvamajades valitseks teisugune olukord, kuigi ruumid on nii Kale-

vivabrikus kui ka Kreenholmis sootum paremad. Seal aga on rahvamajadesse endisse juuritud kristlikud organisatsioonid, kes taotleavad hoopis teissuguseid sihte.

A. T.

Uus töötüli Kreenholmis.

Teatavasti lõpeb aastavahetusel Kreenholmi käitise kohta kehtiv sundotsus. Üldkogu koosolekul 21. novembril tööliised algatasid tulevase aja kohta uue töötüli, nõudes palka juurde 10 senti tunnis. Üldkogu koosolek ei lubanud tööliisnõukogul sealjuures selles nõudmises teha mingeid järeleandmisi.

Sindist

9. ja 10. novembril s. a. toimusid Sindi Tekstiilkäitise tööliisnõukogu valimised. Vanade tööliisnõukogu liikmete volitused lõpevad novembri lõpul. Tekstiilkäitise nõukogu koosneb 5 liikmest. Hääle rohkuse järgi valiti nõukogusse Tööliskoja liige Ed. Saar, Aug. Tamm, N. Lembit, M. Siiger ja Aleks. Laason. Esimene ja viimane nõukogu liige on uued, kuna teised kolm on endised. 19. nov. toimus järelevalimine, sest nõukogu liikmete asemikest 3 ei saanud nõutud arvu hääli. Valimistest osavõtt oli aktiivne. Hääleõiguslikke tööliisi oli valimispäeval käitises 766. Valimistest võttis osa 700 töölist.

Suureks puuduseks Sindis on praegu see, et tööliiskoosolekute pidamiseks puudub vastav ruum. Koolijuhataja lahel loal on nüüd koosolekud peetud Sindi 6-kl. algkooli ruumes, kuid ka seal on koosolekute korraldamine raske, sest koosolijad peavad viibima kolmes ruumis. Ühte ruumi ei mahu kuigi palju tööliisi ja ka kahte klassi ei mahu nii palju, et seadustes nõutavat kvoorumit kätte saada. Osal koosolijaist tuleb viibida koridoris. Pikemat aega on juba suletud seltskondliku ühingu „Sõpruse“ saal puuduste pärast, mis esinevad tulekaitse alal. Kuuldavasti lähemal ajal avatakse eelnimetatud ruum. Ka „Sõpruse“ saal on koosolekuiks väike, mahutades hädavaevalt 300 kuni 350 inimest. Seni viibis Sindi seltskonnaelu varjusurmas ja seda nimelt ruumipuudusel.

Augustikuu lõpul pidi siitsi värvimise jaoskond töövähesuse tõttu ajutiselt määramata ajaks jääma seisma. See märgiti palgaraamatuse ja asi oli korras. Määratud päeval tööliised jäid koju. Nad said ühe päeva kodus olla, kui jaoskonna eestöoline ja mõned teised tööliised käisid teatamas, et on tarvis tööle tulla. Tööliised läksid tööle ja töötasid 11 päeva, mille järele nad jälle koju saadeti, ilma et mingit kokkulepet oleks sobitatud või kuhugi midagi märgitud. Nüüd olid tööliised kodus 12 päeva, enne kui töö uuesti algas, mida teatati vabriku värvavas oleva kuulutusega. Nüüd aga nõuavad tööliised selle 12-päevase seisu eest käitiselt tasu. Käitise juhatus aga tööliste nõudele vastu ei tule ja toonitab, et tööliste on öeldud tööle kutsumisel, et tööd on mõneks päevaks. Jääb arusaamatuks, kas on kolmandad tööliised, sest paljudel oli töökutse läkitatud teiste tööliste

poolt, käitise juhatus ja tööliste vahel kokkuleppe sobitajad. Töölisnõukogu katsus asja lahendada, aga tulemusteta. Asi anti 4. jaoskonna tööinspektori lahendada. Nüüd pika ootamise järele saab tööinspektori teade, et tema ühineb käitise juhatus seletusega, sest olevat suusõnaline kokkulepe. Töölised ja töölisnõukogu selle lahendusega ei nõustu.

Meie arvates oli tööliste tööle asumisega tekkinud määramata ajaks sõlmitud leping. Kindlaks tähtjaks sõlmitud lepingust ei saa olla juttugi, sest „mõned päevad“ pole mingi tähtaeg. Pealegi, kui töölised olid juba töötanud 11 päeva, siis oli kindlasti möödunud „paar päeva“ või „mõned päevad“, tööliste edasitöötamisega aga üle selle „tähtaja“ ikkagi tekkinud määramata ajaks sõlmitud leping.

Tööline.

Kaevandustest

Vallandamised „Küttejõus“.

„Küttejõus“ on viimasel ajal vallandatud 19 kaevurit töölisnõukogule teatamata.

Seaduse järele peab käitise juhatus massilisel vallandamisel sellest aegsasti teatama töölisnõukogule ja arvestama viimase seisukohti, kui need on sihitud vallandamise pehmendamiseks. Käesoleval juhtumil pole seda tehtud. Töölisnõukogu arvates oleks võimalik vallandamistest hoiduda tööaja lühendamise teel. Käitise juhatus pole seni arvestanud töölisnõukogu sellekohaseid ettepanekuid.

Asja lahendamiseks kutsuti kohale tööinspektor, kes asus äraootavale seisukohale — kuni tööliste etteütlemise tähtaja lõpuni, s. o. 1 det. s. a. Juhul, kui siis kõnesolevad vallandamised tõesti läbi viiakse ja tööandja ei ole enne seda teatanud sellest töölisnõukogule seaduse eeskirjade kohaselt, võetakse tööandja kriminaalkorras vastutusele.

New Consolidated Gold Fields'is esitas käitise juhatus töölisnõukogule arvamise avaldamiseks „käitise korterite, sauna ja pesumaja tarvitamise korra“ kava, milles on muuseas ette nähtud, et käitise juhatusel on vastava ametniku kaudu õigus teostada kontrolli tööliste elamiseks antud korterites. Korteri eest, mis pole töölt lahkumise päevaks vabastatud, võetakse üüri 2 krooni ööpäevas.

Sarnase teenimatu rikastumise (2 kr. ööpäevas üüri) vastu avaldas töölisnõukogu protesti, nõudes samuti ka kodu puutumatus e kindlustamist.

A.-s. Esimese Eesti Põlevkivitööstuse

Kohtla-Järve erikogu töölised pidasid 21. nov. s. a. üldkoosoleku. Koosolekul töölisnõukogu esimees F. Kauks andis ülevaate töölisnõukogu tegevusest, selgitades ühtlasi nõukogu valimise korda, kuna vana töölisnõukogu volitused lõpevad lähemal ajal. Selle järele valiti valimiskomisjon.

Järgnevalt Töölistkoja peasekretär I. Rebane kõneles töölisnõukogude ja kutseühingute asutamisest, nende arengust Eestis ja

välismail, nende ülesandeist ja sihtidest. Kõne võeti vastu tugevate kiiduavaldustega.

Uute kaevurite väljaõpetamise küsimuses tehakse ettepanek, et selleks tuleksid moodustada õppetrekid, kuhu õppijad paigutatakse kaheks nädalaks. Väljaõpetamine jääks vilunud kaevurite hooleks, kes saaksid tasu päevapalga suurus, mis nad teenisid täkitööga. Ettepanek võetakse ühel häälel vastu.

Läbirääkimistel rõhutatakse vagonettide raskust, mis on tingitud vähesest ja hooletust määrimisest. Ja kuna vagonettide kadumine on igapäevane nähtus, soovatakse märkimiseks isikuid, kes on võimelised seda tegema korralikult. Koosolekul puudutati teisigi väärnähtusi kaevandustes, mille kiiret kõrvaldamist nõuti.

Samal päeval ja sama päevakorraga toimus Kukrusel sama käitise Kukruse erikogu koosolek.

Pärnust

Pärnu ehitustöölise koosolek.

Pärnu Tööliühingu Ehitustöölise Sektsioon pidas oma erakorralise üldkoosoleku 24. oktoobril. Koosolek, arutades riigikohtu seletust, mille tõttu hulk ehitustöölisi langeb välja igasuguse sotsiaalkindlustuse alt, asus seisukohale, et ehitustöölisele kindlustataks seadusandlikul teel samad õigused, mis on olemas teistel töölistel, ja otsustas saata 2 esindajat sotsiaalministri juure olukorda selgitama ning Pärnu ehitustöölise nõudmisi edasi andma.

L. J.

Mujalt

Osali Ellamaa Turbatööstuse töölistel tõsteti palku.

Ellamaa käitise töölisnõukogu jõudis käitise juhatuslega kokkuleppele palgakõrgenduse asjas.

Palku tõsteti järgmistel tööaladel; lihtsail ajatöölistel, meestel, 9,5%, rabas turbalaadijail 7,5%, vagunisse laadijail 14% ja samblaturba väljalõikajail 5%. Käesolev palgakõrgendus jõustus 16. oktoobrist.

Jõujaama ja töökoja töölistel on lubatud palku tõsta 1. jaanuarist 1938. a. eelarve korras. Lähemal ajal aga kavatakse jõujaama tööliskonnale korraldada eksamid oskustöölise kutse saamiseks, kel seda veel ei ole, mis on omakorda palgatõusust mõduandev.

* Pealeselle lahendati paljusid töölisi puudutav küsimus ja nimelt ebaõiglane küttureturbade saamine. Seni said need töölised, kes elavad käitise korteris, 9,4 m³ küttureturbast, ja need, kes elavad erakorteris, 4,7 m³ küttureturbast aastas. Kuid eelolevast, 1938-dast aastast on lubatud kõigile ühtlane norm, 9,4 m³, küttureturbast aastas.

Käitise naistöölised jäid täiesti palgatõusuta. Neile öeldi isegi töö vähesuse tõttu, peale ühe töölise, kes on lasteaiaga koristaja, tööleping üles 15. novembrist. Pärast lõpparvet on neile lubatud tööd juhuslikult.

Käesolevat palgatõusu vaadeldes ning võrreldes summaliselt enne kriisiaegsega nähtub, et lihtajatöömeeste tunnitasu ületab enne kriisiaegse tasu 6%, rabas turbalaadijail 3,5% ja vagunisse laadijail 7%. Sellest võrdlusest nähtub, et praegune tõusuprotsent ei ole kuigi suur, võrreldes enne kriisiaegset, kuid kui võtta arvesse elukallidust, on see tõus veelgi väiksem. Töölised ei usu aga, et ka komisjon sundotsusega oleks palku enam tõstnud.

Lõpuks oleks märkida, milliste väidetega püütakse tööliste õigustatud nõudmisi ümber lükata. Vastavalt poolt väidetakse, et käitise kontooril tekkivat raskusi palga arvutamisel, kui maksa 25 senti tunnis, mis teeb 8-t. tööpäeva juures kr. 2.—, kuna praegune 24-sendiline tunnitasu teeb 8-t. tööpäeva tasuna kr. 1,92. Põhjendus seisab ületundides, et 25-sendise tunnitasu juures tulevat hakata arvestama poolikuid sente. Mõjuvama põhjus olevat aga see, et lihtajatöölised oma tasu välja ei teenivat, ning mõeldakse, kuidas oleks võimalik neid lindi juure paigutada laiskust maha raputama. Kõige kohasem lint oleks töölisele ajakohane tasu, mis tekitaks majanduslikult kindlama tunde, sisendades töölisele tööõõmu, ja seega tõstaks töö produktiivsust.

Tööline.

O.-ü. „Viru“ tärklisevabrikus Kadriinas

esitasid töölised hiljuti palgakõrgendamise nõude, soovides palga alammäärana kindlustamist 32 sendile tunnis. Käitise juhatus vastas sellele oli eitav ja üks aktiivsem tööline, kelle algatusel palgakõrgendamise nõue esitati, vallandati. Praegu teenivad töölised 28—30 senti tunnis.

Töölisnõukogu valimised Viljandi linnavalitsuse ehitustööstuslikus käitises.

Viljandi linnavalitsuse ehitustööstuslikus käitises toimusid 15. ja 16. novembril s. a. töölisnõukogu liikmete ja nende asetäitjate valimised. Käitises oli 137 töölist ja valimas käis neist umbes 80%. Kandideeris 6 kandidaati. Esimesel valimisel pääsis nõukokku ainult Tööliiskoja liige Eugen Heinlaid, sest tervelt läbi valijaist andis oma hääled ainult Heinlaidile, kuna teised kriipsutati maha. Valimiskomisjon korraldas teistele järelevalimised 19. nov. s. a. Järelevalimistel pääsis nõukokku veel Hans Tamm ja Johan Viirak.

Viljandi linna käitiste töölised on alati tööliste üritustel sammunud esirinnas, kuna kohalike vabrikute, eriti linavabriku, töölised on loitud ja kardavad tööandjat. Töölisnõukogu valimised seal on alati nurjunud, sest töölised ei julge üldkoosoleku kokkukutsumiseks allkirju anda. Muide on linavabriku palgad madalad ja tahaksid korraldamist, kuid ilma töölisnõukoguta on see teostamatu.

A.-s. Türi Paberi ja Puupapi Vabriku

töölise üldkoosolek peeti 25. okt.

Päevakorras oli töölisnõukogu valimiskomisjoni valimine, töölisnõukogu kandidaatide ülesseadmine ja palgaküsimus.

Valimiskomisjon korraldas valimised 3. nov. k. a.

Töölisnõukogu liikmeteks valiti endised töölisvanemad Rudolf Herman, August Pärn

(Tööliiskoja liige) ja Martin Pakk tagasi. Et asemikud vastavat hääleteenamust ei saanud, toimusid teised valimised 9. nov. k. a.

Palgaküsimuses otsustasid töölised ühel häälel nõuda viis (5) senti tunnitasu juure ja tegid töölisnõukogule ülesandeks esineda käitise juhatus ees vastava nõudmisega. Mitterahuldava vastuse saamise korral alustada töötüli, töötüli seaduses ettenähtud korras.

Töölisnõukogu esitas käitise juhatusel palganõudmise 27. okt. k. a. Käitise juhatus, ära kuulanud töölisnõukogu seisukoha, teatas, et enne detsembrikuud k. a. ei ole võimalik palganõudmise asjus seisukohta võtta, põhjuseks ette tuues, et toorainete hinnad näitavad tõusu, peaaesjalikult paberipuud, ja tselluloositellijad olevat ka tagasihoidlikud. Töölisnõukogu omakorda palus kolmanda jaoskonna tööinspektori kohale. Tööinspektori lepituskatse ei annud tagajärki. Käitise juhatus jäi oma endise seisukoha juure. Asi läks töötülide lahendamise komisjoni, kus lepitusprotokoll katkestati kuni 30. novembrini. 30. novembril ebaõnnestus komisjonis lepituskatse lõplikult ja komisjon asus sundotsuse tegemisele.

Raudteelt

Raudteevalitsuse Ehitusameti 6. liini jaoskonnas

toimusid töölisnõukogu valimised 22. ja 23. oktoobril s. a. Valimise päeval oli käitises hääleõiguslikke töölisi 328, neist võttis valimistest osa 285 töölise. Esmakordselt viibisid hääleõiguslike töölise nimekirjas ka töөрühma vanemad ja ülesõidukoha valvurid.

Töölisnõukogu liikmeteks valiti saadud hääle järjekorras: Arved Saul (Tööliiskoja liige), Johannes Viirsalu (endised) ja Ants Iilus (uus).

Valimiste kohta proteste ei esitatud ning valimised kinnitati eritülesametega tööinspektori poolt 1. XI 1937. a.

Raudteevalitsuse Ehitusameti 4. liini jaoskonna töölise üldkogu koosolek

peeti Tartus, 31. oktoobril s. a. Koosolekut juhatas E. Ruusmann, protokollis E. Siim. Aruande töölisnõukogu tegevuse üle esitas töölisn. esimees K. Selgis, märkides ära kõik tähtsamad töölisnõukogu poolt astunud sammud töölise majanduslike, õiguslike ja eriti töökaitseliste küsimuste alal. Ettekande kohta võeti koosolijate poolt elavalt sõna.

Koosolijate sõnavõttudes leidis eriti allakriipsutamist raudtee päevatöölise madalate palgaolude küsimus.

Raudtee peatehaste töölise

üldkogu koosolekul 24. novembril s. a. nõuti elukalliduse ja üüride alandamist või vastavalt palgakade tõstmist riigi võimu poolt.

Edasi nõuti, et raudtee töökodade õpilastele, pärast oskustöölise eksami sooritamist,

tuleb maksta palka samal määral kui oskustöölisele. Samuti nõuti igasse suuremasse töökotta veeklosettide ja pesu- ning riiehoiu-ruumide ehitamist, tööruumide soojus olgu 10—15°, päevatöölise lasteabiraha normid tõstetagu riigiteenijate tasemele ja antagu töölisele 2 nädalat suvepuhkust tegeliku teenistuse alusel

Raudtee Ehitusameti töölisvanemate üleriiklikult koosolekul Tallinnas.

Pühapäeval, 7. novembril s. a., toimus Tallinnas Raudteevalituse Ehitusameti töölisnõukogude ühine koosolek E. V. Raudtee tee- ja ehituste kuuteenijate ja päevatöölise kutseühingu juhatus korraldusel. Koosoleku avas juhatuses abiesimees E. Muna. Juhatas E. Tammai ja protokollisid J. Viirsalu ning J. Kivistik.

Ülevaate kutseühingu juhatus tegevusest ja organiseerimisest tööst ning raudtee töölise majanduslikest ning teenistuslikest küsimustest esitas kutseühingu sekretär A. Saul. Tööliskonna päevaküsimuste üle refereeris Tööliskoja peasekretär I. Rebane ja töökaitseliste küsimuste üle kõneles eriuülesannetega tööinspektor ins. A. Rode. Koosolekul vastuvõetud resolutsioonides nõuti tähtsaimana madalalpalgaliste riigiteenijate tasude ja kõigi raudtee päevatöölise palkade tõstmist. Raudtee päevatöölise palku on viimastel aastail isegi kärbitud töölise maksustamisega pensionikapitali maksuga, sellepärast nõuti palkade tõstmist 25% võrra. Samuti nõudsid töölisvanemad elukalliduse tõusu pidurdamist riikliku vahelesegamise teel majandusellu ja tollide alandamist esimese järgu tarbeainetelt; eriti peeti vajaliseks suhkrutolli alandamist. Koosolek tunnistas vajaliseks riigitöölise lasteabiraha normide ühtlustamise riigiteenijatele maksetava lasteabiraha normidega, sest praegune vahetegemine selles ei ole töölisvanemate arvates milllegagi õigustatud. Ühtlasi peeti tarviliseks puhkuse andmist päevatöölisele ühistel alustel riigiteenijatega. Töölisvanemad nõudsid korteriõiguslike raudteetöölise varustamist priikorteritega, kuna praegu kasutavad raudtee kortereid paljud mitte korteriõiguslikud teenijad ja ametnikud.

Koosolek ühines Tööliskoja algatusega „Töölisvanemate seaduse“ ja „Töötülide lahendamise seaduse“ muutmiseks ning tunnistas nimetatud seaduste muutmise Tööliskoja ettepaneku kohaselt õigeks ja kiireks.

Kuna Ehitusameti käitistes veel sisekorra määrad puuduvad, siis juhiti koosolekul tööinspektori tähelepanu sellele puudusele.

Tööliskoja tegevus ja koja seisukohad nii majandus- kui ka sotsiaalpoliitilistes küsimustes tunnistati vastavaks tööliskonna huvidele ja soovidele ning avaldati Tööliskojaale usaldust. Märjukirjad palkade, korterite, lasteabirahade ja päevatöölise palgalise puhkeaja suhtes kirjutati kõigi töölisvanemate poolt ühiselt alla ja otsustati esitada Vabariigi Valitsusele. Töölisvanemate osavõtt töökoosolekust oli peaaegu sajaprotsendiline.

Töötülid

J. Lorup'i klaasivabriku

töötülis tehtud komisjoni otsus ei leidnud kinnitamist Sotsiaalministri poolt. Töötüli anti uueks otsustamiseks töötülide lahendamise komisjoni komisjoni teises koosseisus, kes otsustas tõsta palku ajatöölisele, kes saavad tunnis 20 senti ja vähem 6%, pealeselle määrati palga alammääradeks meestele 25 senti ja naistele 21 senti tunnis, välja arvatud alla 18-a. töölised, kelle palga alammääradeks määrati meestel 18 senti ja naistel 17 senti tunnis.

Komisjoni viimane otsus, mis on pandud kehtima 6 kuuks, kindlustab töölisele palju suurema palgatõusu kui eelmise otsus. Keskmise palgatõusu töölisel, kes selle osaliseks saavad, teeb välja üle 18% ja üksikjuhtudel kuni 47%. Need arvud näitavad, kui madalad olid selles käitises lihttöölise palgad.

Tööandja esitas protesti ka komisjoni teisekordse otsuse vastu, paludes anda töölisele streigivabaduse, protest on seni ministri poolt lahendamata.

Schocheri riidevärvimise tööstuses

tekkinud töötülis töölised nõudsid palkade tõstmist 25% ja palga alammäärade kindlustamist meestele kr. 3.— päevas ja naistele kuival tööil kr. 1.75 ja märjal tööil kr. 2.— päevas.

Kokkulepe selles töötülis ei õnnestunud ja komisjon sundotsusega määras kindlaks järgmised palga alammäärad:

Lihttöölisele-meestele kr. 2.— päevas, oskustöölisele-meestele, kes on käitises töötanud kuni 1 aasta, kr. 2.40, ja neile, kes on töötanud üle 1 aasta, kr. 2.56 päevas. Naistele määrati kuival tööil palga alammääradeks päevas neile, kes on töötanud kuni 6 kuud, kr. 1.20, 6 kuud kuni 1 aasta — kr. 1.36, 1 aasta kuni 2 aastat — kr. 1.52 ja üle 2 aasta — kr. 1.68.

Naiste palga alammäärad päevas märjal tööil määrati järgmiselt: neile, kes on töötanud kuni 6 kuud, kr. 1.36, 6 kuud kuni 1 aasta — kr. 1.52, 1 aasta kuni 2 aastat — kr. 1.68 ja üle 2 aasta — kr. 1.76.

Otsus jõustub 1. detsembrist ja kehtib kuus kuud.

A./S. Vennad Toferi

töötüli ja

A./S. Türi Paberivabriku

töötüli leiavad käsitlemist käesolevas numbris käitiste elu osas.

Kutsehaigustest

Eesti Ehitus- ja Puutöölise Ametiühingu peakoosolek peeti 21. nov. s. a.

Koosolekut juhatas K. Kiimann, protokollis E. Heinpuu.

Ehitustöölisesse puutuvates küsimustes võeti vastu resolutsioonid, kus nõuti vanaduse, invaliiduse ja tööpudude vastu kindlustamise seaduse kiiret kehtimapanekut kõigi tööliste kohta. Ehitus- ja hooajatöölised peakisid kuuluma aasta läbi haiguste ja õnnetuste vastu kindlustuse alla, kuna ehitustöölised jäävad töökaitse, haiguse ning õnnetuste vastu kindlustuse alt välja, kui majaomanikud ise ehitustöid teevad. Nii tulebki, et ehitusettevõtjad ehitavad majad valmis ja müüvad need kohe edasi. Kindlustusühisus ei maksa enam tööõnnetuste eest abirahasid.

Selle tõttu tehniline järelevalve nõrgeneb ja tööõnnetuste arv kasvab.

Ehitustöölised tuleksid arvata kõikide nende töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seaduste alla, mis kehtivad teiste tööstustöölise kohta. Samuti nõuti tööaja kindlustamist seaduseandlikul teel 8 tunnile juba eeloleval ehitushoajal. Haigekassad olgu tööliste eneset juhtida ja tööandjate sissetoomine haigekassade juhatustesse on otstarbetu.

Edasi koosolekul asuti uuesti sõeluma juhatuse tegevuse aruannet. Käesoleval koosolekul jätkus Lutheri tööliste opositsioon juhatuse ja N. Andreesen'i vastu. Juba eelmisel koosolekul avaldati juhatusele umbusaldust. Juhatust siiski ametist ei lahkunud. Nüüd puhkesid juhatuse tegevuse ümber mitmetunnilised vaidlused. Vaidluste lõpul esitati uuesti umbusalduse avaldamise ettepanek praegusele juhatusele ja revisjonikomisjonile, kuna teine ettepanek oli suunatud juhatuse tegevuse heakskiitmisele. Koosoleku meeleolu kujunes tormiliseks. Enne kui saadi umbusalduse ettepanek lõpuni hääletada, lõpetas politsei esindaja koosoleku. Ka eelmise üldkoosoleku lõpetas politsei esindaja, ja nimelt juhatuse esimehe palvel, kes oli ka koosoleku eest vastutaja.

Trükitöölise töötute abistamine

31. oktoobril s. a. peeti Tallinnas Eesti Trükitöölise Liidu volikogu koosolek. Sellest koosolekust võtsid osa 11 linna esindajad, liidu juhatust ja revisjonikomisjon.

Tähtsaimaks päevakorrapunktiks kujunes trükitöölise abistamine töötuse puhul.

Senini teostasid sellast abistamist ühingu iseseisvalt oma kassade arvel. Niisugune abistamine oli seotud mõningate puudustega. Iga ühing andis abi vastavalt oma kassa seisule ja seepärast erinesid ka linnade viisi abinormid. Teiseks, töötute kasvamine ei ole igal pool ühtlane, vaid see on sellest, kuipalju just antud linnas on tööd. Arvesse võttes, et trükitöölised on tööotsimise mõttes toetatud vastavast reisifondist ja seekaudu töötavad igal pool, oleks loomulik nende ühtlane abistamine. Töötute toetamiseks väljaantavaid summasid saab enam kindlustada, kui selleks on loodud suurema tuluga vastav fond. Nii otsustati asutada sellekohane ühtlustatud fond ja selle valitsemine anda liidu kui keskasutuse kätte.

Volikogu ühtlustas abinormide määrad, ja gades need viide kategooriasse, vastavalt maksetavale liikmemaksule. Selle normi alusel saaksid töötud abi nädalas kolmest kroonist kuni 12 kroonini. Samuti tehti mõningaid muudatusi abiraha saamise kestvuse ajas, suurendades seda eriti kaemat aega liikmemaksu maksjaile. Vastuvõetud määruste järgi saadakse abi 10—110 nädalani (koos lisanädalatega).

Fondi maksab iga ühing 15 protsenti laekunud liikmemaksudest, missugune summa käesoleva aasta andmeil teeks välja umbes 2000 krooni. Fondist abistamist alustatakse 1. jaanuarist 1938. aastal.

Teiseks küsimuseks kujunes palga alammäärade ja töötingimuste kindlaksmääramine trükitööstuses.

Keskasutusena liit püüab saavutada kogu trükitööstuses palga alammäärasid igale spetsiaalalale eraldi. Sellekohased nõupidamised tööandjate keskustega on kestnud pikemat aega ja väljavaateid sel alal jõuda kokkuleppele näib olevat. Koos palga alammäärade kehtimapanekuga tahetakse kindlustada ka kahe nädalane tasuline puhkeaeg, pühade eest tasu maksmine ja õpilaste arvu piiramine. Volikogu tutvus sellekohase materjaliga ja kiitis liidu juhatuse tegevuse sel alal heaks.

Veel arutati volikogus liidu tegevuse aruannet ja peatuti kutsealaliste küsimuste juures, mille järele lõppes üksmeelne ja hästi õnnestunud volikogu koosolek.

A. O.

Tartu Nahatöölise Ühisus esitas novembrikuus märgukirja majandusministrile kaasaaitamiseks Käsitööstuskoja ja Tööliskoja seaduse muutmiseks sellaselt, et palgalises vahekorras töötavad kodukäsitöölised Käsitööstuskoja alt arvatakse Tööliskoja alla.

* * *

Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse muutmist taotleb ka Käsitööstuskoda.

Käsitööstuskoja ettepaneku kohaselt oleks õpilaste õpetamise õigus edaspidiselt ainult meistritel. Õpilaste üleminekuks ühest käitise teise tahab Käsitööstuskoda pidurdada. Õpilaste suhtes arvab Käsitööstuskoda, et õpilasi võiks rakendada ka käitise üldkorras-hoiu töödele, kuna polevat loomulik, vaid koomiline, kui tööstusõpilane „härana“ pealt vaatab, kui käitise valdaja ruume ja tööriistu tööks korraldab. Nimetatud seaduse muutmise küsimus oli arutusel 30. nov. Kutseoskuskonvokogus, kus kaalumisele tulid ka Tööliskoja vastavad ettepanekud (vt. T. Teataja nr. 2 ja 3).

Vanaduse ja invaliiduse vastu kindlustamine, nagu seda teatas Tööliskoja üldkoosolekul dir. Sonin, saavat teoks eeloleval kevadel.

Tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määrad

on lõplikult valminud ja ilmuvad Riigi Teatajas lähemal ajal.

Nõuandenurk

Küsimus 58: Kas on võimalik töölisnõukogu järelevalimisi toimetada ka hiljem kui kümnendal päeval pärast valimiste lõppu?

Vastus: eitav.

Määrus töölisnõukogu liikmete ja töölisvanemate valimise korra kohta (RT 75 — 1931, art. 584) § 22 — II lõige näeb ette, et järelevalimised toimetatakse hiljemalt kümnendal päeval pärast valimiste lõppu. See eeskiri on küllalt kategooriline ja sellest järeldub, et pärast 10-dat päeva, arvates valimistest, toimetatud järelevalimised ei ole seadusepärased. Erandiks siin võiks olla vast juhtum, kui kümnes päev pärast valimisi langeb pühale või pühapäevale. Viimase juhtumi kohta on ka Riigikohus seletanud, et järelevalimisi võib toimetada pühale järgneval tööpäeval.

Küsimus 59: Kas on nõutav töölisnõukogu järelevalimistel vähimalt poole hääleõiguslike tööliste osavõtt valimistest?

Vastus: jaatav.

Tööstuslike käitiste töölistkonna asutuste seadus (RT 61 — 1931, art. 488) § 16 näeb ette, et järelevalimised erinevad valimistest ainult selle poolest, et järelevalimistel pole vajaline, et läbiminemiseks kandidaadid saaksid vähimalt poole valimisel antud häälte üldarvust, järelikult on vajaline, et valimistest võtaksid osa vähimalt pooled käitise hääleõiguslikest töölistest. Sama seisukohta avaldab veel selgemini Riigikogu seletuskiri.

Küsimus 60: Kas on omavalitsustöölistel seaduslikku alust nõuda lasteabiraha?

Vastus: eitav.

Seaduslik alus (RT 35 — 1935) lasteabiraha saamiseks on küll riigitöölisel, mitte aga omavalitsustöölisel. Omavalitsustöölisile perekonnaabiraha andmist korraldavad omavalitsused ise oma äranägemise järgi.

Küsimus 61: Kas on kehtiv tööliste vallandamine või käitise seismajätmise käitise seinal oleva teatise kaudu?

Vastus: eitav.

Mis puutub tööliste vallandamise või käitise seismajätmise käitise seinal oleva teatise kaudu, siis ei ole see seadusepärane, kuna töölistel ei ole kohustatud seda lugema ega tarvitse sellest üldse teada saada. Vallandamine peab olema kantud palgaraamatusse või töölistele muul viisil teatavaks tehtama tööandja või selle esindaja poolt, kuid nii, et töölistel selle ka tõelikult teada saavad. Samale seisukohale on asunud ka Riigikohus Tikutrusti asjas.

Küsimus 62: Kas tööline on õigustatud saama palgalist puhkust, kui ta on vähimalt aasta katkestamatult töötanud käitises, kus on õigus saada palgalist puhkust, kui tööline on olnud mõned päevad vallandatud; kuid vallandamise põhjust pole teatavaks tehtud?

Vastus:

Tööstustöölise palgalise puhkeaja seaduse (RT 108—1934, art. 848) § 3 järgi loetakse tööline töö katkestamatult kestnuks ka neil juhtumel, kui tööline on tööpuuduse või mõnel teisel põhjusel tekkinud tööseisaku või tööliste arvu vähenemise tõttu vallandatud, kuid kolme kuu jooksul pärast vallandamist uuesti tööle võetud. Siin loeteldud vallandamise põhjuste olemasolu peab tööline tõendama, ei lähe tal korda seda tõendada, ei ole tööline ka mitte õigustatud saama palgalist puhkust.

Küsimus 63: Kas juhul, kui kindlustusnõukogu kinnitab haigekassa juhatusel valimised ja kindlustusnõukogu otsusele on antud edasikaebus Riigikohtusse, peab vana haigekassa juhatus asjaajamise andma üle uuele juhatusel?

Vastus: jaatav.

Kindlustusnõukogu otsuse täitmist seisma panna võib ainult Sotsiaalminister ja Riigikohus, kui edasikaebusega esinetakse. Haigekassale valiti uus juhatus, kuid kindlustusamet tühistas valimise protokollid, kindlustusnõukogu leidis aga, et valimised toimusid seadusepärast. Kuigi anti edasikaebus Riigikohtusse, tuleb vanal juhatusel haigekassa valitsemine uuele üle anda viivitamata, sest kindlustusnõukogu otsust võib seisma panna vaid sotsiaalminister ja Riigikohus, mida aga tehtud ei ole.

Küsimus 64: Raudtee liinitööline töötab erakordselt pühapäeval, kas on õigus temale aega nädala sees tagasi anda, s. o. tööaega vastavalt vähendada?

Vastus:

Seltskondlikes huvides elanike igapäevaste tarvituste rahuldamiseks pühapäevadel ja pühadel lubatud tööde nimekirja p. 6 järgi on pühapäevadel ja pühadel lubatud tööd ühenduse pidamiseks raudteedel. Kui nimeatud töö pühal või pühapäeval kestab kuni neli tundi kaasa arvatult ja see töö ei ole normaaltöötaja ette nähtud, tuleb see tasuda ületunnitööna, selle eest nn. aja tagasiandmine pole üldse põhjendatud.

Kestab see töö aga üle nelja tunni, siis tuleb tööliste tasuda see töö kas ületundidena või anda nädala puhkust või ühekordset pikemat puhkust (RT 78 — 1926). Vt. küsimus nr. 6, „Töölistekoja Teataja“ nr. 2.

Küsimus 65: Kas vekslid väljaandja vastutab kogu vekslisumma eest, kui osa vekslisummast on tasutud, osa mittemaksmise pärast see on aga protestitud ja sisse nõutud pealdajalt (žirandilt) ning viimane asub nõudma väljaandjalt?

Vastus: eitav.

Veksliseaduse § 52 järgi pealdaja, kes on maksnud vekslid, võib nõuda kas vekslindajalt või eelmistelt pealdajatelt 1) summat, mis ta oli kohustatud maksma vekslid pidajale ühes 8% aastas, ja 2) $\frac{1}{4}$ % vekslitasu. Seega vastutab vekslindaja ainult vekslid tasumata osa eest, mida pealdaja oli kohustatud tasuma.

I. R.